

oranjo
woud
festival

The background image shows a blurred festival scene at night. In the foreground, the backs of two people's heads are visible as they sit on a wicker chair with a thick orange blanket. The person on the right has light-colored hair in a bun, and the person on the left has dark hair. In the background, other people and bright, colorful stage lights (red, orange, and purple) are out of focus, creating a bokeh effect.

Inhoudelijk verslag
Editie 2023

Inhoud

Oranjewoud Festival 2023	3
1. Activiteiten	4-6
2. Publiek	7-12
3. Impact & betekenis	12-16
4. Overige stakeholders	16
5. SWOT	17-18
6. Organisatie	19
7. Financiën	21
Appendix A - Codes	25-29
Appendix B - Publicaties	30-35

Oranjewoud Festival 2023

De elfde editie van Oranjewoud Festival was de eerste waarin Corona geen bewuste rol meer speelde maar achter de horizon van onze gedachten was verdwenen als een onwerkelijke droom. Toch waren de gevolgen niet zo snel verdwenen als onze aandacht. Hogere productiekosten, tekort aan personeel en afwachtend publiek waren stille getuigen van de pandemie die het dagelijkse leven tot in ver in 2022 had beheerst.

Het festival daarentegen was een feest vanaf het moment dat The King's Singers de eerste noten zongen tot de laatste noten die trompettist Eric Vloeimans uitblies. Daartussen konden 12.500 bezoekers genieten van een zeer uiteenlopend programma: van speels en toegankelijk tot prikkelend en avontuurlijk. De samenwerking met Museum Belvédère, partner van het eerste uur, kreeg een volkomen nieuw gezicht doordat het fungeerde als epicentrum van de programmalijs *Expedition Zone*. Dat werd qua inhoud en publieke belangstelling een succes en krijgt een structureel karakter. Een andere grote wijziging was de opname van *De Kinderproeftuin* in het hoofdprogramma als vierde programmalijs *Family Zone*, inclusief eigen programmeurs. Ruim 2.000 individuele kinderen bezochten het.

Als organisatie waren wij opgelucht en opgetogen dat wij een van de aandachtspunten van de vorige evaluatie grotendeels hadden weten op te lossen, namelijk de overbelasting van ons eigen personeel. Daarentegen viel een bezwaarprocedure die gestart is door een kritische natuurorganisatie ons zwaar, ondanks dat wij alle ecologische screenings, tot en met stikstofdepositie en geluidsbelasting, met vlag en wimpel hadden doorstaan. Wij blijven ons niettemin bewust van onze verantwoordelijkheden en de kwetsbaarheid van het parklandschap dat ons, de uitvoerenden en het publiek onverminderd blijft inspireren.

1. ACTIVITEITEN

Oranjewoud Festival wil laten zien, horen en voelen dat klassieke muziek springlevend is. Het zet zich op uiteenlopende manieren in om het genre actueel en relevant te houden in de 21e eeuw. Het festival presenteert klassieke muziek in een zo breed mogelijk spectrum, van traditioneel tot vernieuwend. Met het ontwikkelen van nieuwe formats, het geven van (compositie)opdrachten en het aangaan van (co)producties initieert het festival nieuwe ontwikkelingen. Musici, makers en jong talent worden gestimuleerd nieuwe programma's en voorstellingen te creëren en hun grenzen te verleggen. Ook wordt publiek verleid nieuwe ontdekkingen te doen.

Achterzijde

Aan de voorkant is Oranjewoud Festival een feest waar een breed publiek zich thuis voelt: van klassieke-muziek liefhebbers en culturele avonturiers tot gezinnen met kinderen. Het verbindt hoge kwaliteit met lage drempels en draagt eraan bij Friesland cultureel op de kaart te zetten. Zo draagt het bij aan de aantrekkelijkheid van de regio voor zowel inwoners als bezoekers uit binnen- en buitenland. Aan de achterkant investeert het festival in educatie- en participatieprojecten. Daarmee wil Oranjewoud Festival een bescheiden maar wezenlijke bijdrage leveren aan een hechte samenleving.

PROGRAMMA

Het festivalprogramma blijft zich continu ontwikkelen en verdiepen. Juist vanwege de rijkdom en veelkleurigheid was er vanuit het publiek behoefte aan verheldering. Dat is als volgt gebeurd. Na de succesvolle edities van *De Kinderproeftuin* in 2019, 2021 en 2022 is dit deel opgewaardeerd tot het hoofdprogramma. Dat kent daarmee vier programmalijnen, naast *Festivalhart de Proeftuin*:

1. Family Zone
2. Play Zone
3. Comfort Zone
4. Expedition Zone

Samen omvatten zij een breed en gevarieerd palet van klassieke en aan klassiek verbonden muziek voor jong en onervaren bezoekers tot kennerspubliek en alles daartussenin. Elke lijn heeft een vaste locatie in

Parklandschap Oranjewoud: De Proeftuin, Family Zone en Play Zone in de historische Overtuin, Comfort Zone in de voormalige moestuin van Landgoed Oranjewoud en Expedition Zone verspreid over het hele gebied met Museum Belvédère als epicentrum.

FESTIVALHART DE PROEFTUIN

Festivalhart de Proeftuin vormt het begin-, middel- en eindpunt van elk festivalbezoek - een knooppunt waar makers, musici en publiek van de verschillende programmalijnen samenkomen. Het programma bestaat uit voorproefjes van het hoofdprogramma van die dag, getiteld *Pieces of Today*, afgewisseld met optredens van semi-klassieke bands, zoals het piepjonge **Trio Nyala**, de wereldgeoriënteerde **Arifa** met *Danubian Voyage* die oude muzikale tradities uit het Midden-Oosten en de Balkan vermengt met jazz en hedendaagse geïmproviseerde muziek, en de Surinaamse jazzband **Fra Fra Sound**. **Under the Surface** trad op met werken van het nieuwe album *Miin Triuwa*, mijn trouw, gezongen in het Oudnederlands. Noemenswaardig is het optreden van het **Subito Trio**, winnaar van de ArtEz Oranjewoud Proeftuin Prijs 2023 die in samenwerking met ArtEZ University of Arts tot stand kwam. Het geheel werd gepresenteerd door violist en presentator **Emma van der Schalie**.

FAMILY ZONE

De voormalige *Kinderproeftuin* is een kindermuziekfestival met een groot aantal activiteiten en voorstellingen en een speciale focus op nieuwe muziek. Drie dagen lang konden een kleine tweeduizend kinderen zich bezighouden met het componeren van een opera, het bouwen van (elektronische) instrumenten, het creëren van kunstwerken en het ontdekken van instrumenten. Vanwege de belangrijke plek die *Family Zone* binnen het festivalprogramma inneemt, zijn componisten **Anne-Maartje Lemereis** en **Remy Alexander** aangesteld als programmeurs onder supervisie van de artistiek directeur. Een andere structurele wijziging betreft de horizontale programmering die zich elke dag herhaalt. De ochtenden en middagen staan in het teken van tal van interactieve workshops voor kinderen tussen 3 en 13 jaar, gebundeld onder de noemer *ActiviteitenParade*. Dat bestaat uit: *DageraadKoor* (dagopening met zingen voor jong en oud), *Het Eiland Amadeo* (interactieve klankspeelinstallatie van het Belgische **Amadeo Kollektif**), *AvonturenBos* (wandelroute in het park met muzikale opdrachten), *NotenKrakers* (samen bouwen aan een kunstwerk), *HandsOn* (instrumenten leren kennen door erop te spelen), *PeuterKlanken* (muziek, dans en luisterspel voor peuters), *UitvindersLab* (bouwen van zelfbedachte instrumenten),

RanjaZangeres (sopraan deelt zingend limonade uit voor dorstige kelen), *FlitsOpera* (een muziekvoorstelling bedenken, schrijven, componeren en repeteren), *MusicFactory* (met de instrumenten uit het *UitvindensLab* muziek componeren), *TakkeMuziek* (natuurgeluiden maken met materialen en instrumenten uit de natuur), *KakofonieOrkest* (samen een muziekstuk maken dat als voorprogramma dient van de familievoorstelling), *Finale* (dagafsluiting met gastoptredens door musici uit andere programmalijnen, presentaties door kinderen en de dagpremière van *FlitsOpera*).

Tussen het ochtend- en het middagprogramma vonden wisselende familievoorstellingen plaats dat als rustpunt fungeert: acteur **Frank Groothof**, pianist **Pauline Post** en fluitist **Ingrid Geerlings** speelden in *Douwe, de duivel en zijn ouwemoer*. *De Wraak van Lorre* werd uitgevoerd door het **Epos Ensemble** en de groep **But What About** speelde *Just Press Play* waarin de kinderen het spelverloop bepaalden door te bewegen.

Het Festival als Klaslokaal

De ochtend voor het festival vond op dezelfde locatie *Het Festival als Klaslokaal* plaats, een speciaal voor basisschoolkinderen uit groep 6 en 7 aangepast programma van de *Family Zone* en sinds 2022 een vast onderdeel van het gemeentelijke cultuurmenu. Uitgangspunt is dat de festivalopzet een speelse en ongedwongen leeromgeving vormt die eenvoudig kan worden gekoppeld aan de vele relevante leerdoelen die horen bij muziekonderwijs. Net als in 2022 deden zes scholen mee met ca. 180 kinderen.

PLAY ZONE

De programmalijn *Play Zone* betreft concerten die vanwege hun speelsheid en toegankelijke karakter voor een breed publiek aantrekkelijk zijn. Daartoe behoren cross-overprogramma's, multidisciplinaire programma's, soms muziekvoorstellingen met een komische ondertoon. Er is altijd sprake van een verbinding met klassieke muziek. **The King's Singers** verzorgden het openingsconcert met een programma rond vogels, van *The cuckoo and the pear tree* van Ligeti, *Trois beaux oiseaux du Paradis* van Ravel en *Pilons l'orge* van Poulenc tot *Blackbird* van de Beatles of *The Phoenix and the Turtle* van Huw Watkins. **Artvark, Matangi & Pitou** traden samen op met nummers als *Give Me A Glass*, *Debt of a Lover* en *Stay* van Pitou, maar ook van *Gymnopedie nr. 1* van Erik Satie, *Summa* van Arvo Pärt, *Babooshka* van Kate Bush. **Three X** gaf een soort varietéprogramma met klassiekers en circusachtige acts. Met *The Past Is Unpredictable*, *Only The Future Is Certain* vermengde Vuma **Levin Quintet & AM.OK** de Zuid-Afrikaanse inheemse

cultuur en de West-Europese jazztraditie. **Peter Beets & New Jaz Orchestra** lieten in hun jazz invloeden van Franse componisten als Saint-Saëns, Debussy en Ravel doorklinken. Noemenswaardig zijn verder optredens door **Rastrelli Cello Quartet**, klezmerklarinettist **Giora Feidman**, **Cor Bakker**, die de zieke **Mike Boddé** verving en **Hermine Deurloo**. **FEIER/FIRE** over de parallellen in kunst, muziek en maatschappij nu en 100 jaar geleden, uitgevoerd door het **Berlage Quartet** en zangers **Karin Strobos** en **Martijn Cornet**, ging tijdens het festival in première. Het festival werd afgesloten met **Eric Vloemans'** funky slotconcert *Hotspot*.

COMFORT ZONE

De programmalijn *ComfortZone* bestaat uit concerten die de klassieke concertpraktijk volgen. De natuurlijke setting maakt het voor nieuw publiek toegankelijker. Vaak staan werken uit de klassieke canon op de lessenaars. [Download het programmaboek van Comfort Zone >](#)

Concerten binnen deze programmalijn betroffen het **Chianti Ensemble** met de pianokwintetten van Fauré en Korngold, het **Isabelle van Keulen Ensemble** dat Bach (de *Aria* uit de *Goldberg-varianten* en *Concert voor twee violen, strijkers en basso continuo in d klein*, BWV 1043) en Piazzolla vertolkte (*Camorra*, *Introducción al ángel*, *Milonga del ángel* en *Muerte del ángel*, *Resurrección del ángel*). Het **Quatuor Ebène** speelde *Säkulare Suite* van Richard Dubugnon, *Strijkkwartet Nr. 1* van Ligeti en besloot met Ravels *Strijkkwartet*. Het *Zonsopkomstconcert* werd dit jaar gegeven door het jonge **Viride Kwartet** met op het programma *Strijkkwartet nr. 2 in a klein*, opus 13 van Mendelssohn en *Strijkkwartet in G groot*, opus 76 nr. 1 (*Erdödy*) van Haydn. Cellist **Harriet Krijgh** en pianist **Magda Amara** vertolken werken van Bach (*Cellosuite nr. 3 in C groot* BWV 1009), Messiaen (*Louange à l'éternité de Jesus* uit *Quatuor pour la fin du temps*) en tot slot de celloversie van Francks *Sonate in A*. Pianist **Jonathan Fournel**, winnaar van het Koningin Elisabeth Concours 2021 in Brussel trad op met *Mozarts Sonate nr. 14 in b klein*, KV 457, Francks *Prélude*, *Fugue* en *Variation de Sonate nr. 1*, opus 1 van Brahms. Deze editie waren er opnieuw *Salons* waarbij muzikale optredens werden gecombineerd met diepte--interviews. Tijdens de ene Salon trad **Matangi** op met werken rond het thema Vrijheid, waaronder *Icon* van Valentin Silvestrov, *Strijkkwartet nr. 13 in Bes groot*, opus 130 (*Presto en Cavatina*) van Beethoven en een deel uit *Strijkkwartet nr. 16 in Es groot*, KV 428 (*Andante*), Schuberts *Quartettsatz in c klein*, D. 703 en *Three Pieces for Clarinet* van Stravinsky. Gast was schrijver en ex-Guantanamo-Bay-gevangene **Mohamedou Ould Slahi Houbéini**. Bij de tweede

Salon speelde **Calefax** delen uit *Dreigroschen-Suite* van Weill, *Préludes* van Debussy, *In de mist* van Leoš Janáček, *Hot Music* van Schulhoff en een deel uit *An American in Paris* van Gershwin. Gast was componist **Joël Bons**. Gastheer van beide Salons was **Pieter van der Wielen**, die de ernstig zieke **Jellie Brouwer** verving.

In het kader van jong-talentontwikkeling trad cellist en winnaar van het Nationaal Cello Concours 2022 **Stefano Bruno** op met werken van Kodály en Brahms. In samenwerking met het Schiermonnikoog Festival had het festival voor het eerst een *Oranjewoud Festival Prijs* uitgereikt aan de jonge Turkse pianist **Salih Can Gevrek**. Hij trad op met een Rachmaninov-programma.

EXPEDITION ZONE

Voor het eerst werd inhoudelijk samengewerkt met Museum Belvédère die het epicentrum vormde van de *Expedition Zone*. De tijdelijke expositie van het museum had als thema *Als de Dood* en het festival plaatste daar zijn perspectief tegenover. Daarnaast is een steeds terugkerend thema cultuur in harmonie of botsing met natuur. Het programma was verdeeld in buiteninstallaties, binnen-installaties en concertvoorstellingen.

[Download het programmaboek van Expedition Zone >](#)

Binneninstallaties

Het speakerbloembed *Zzooem!* die componist **Mayke Nas** in 2022 had gecreëerd voor in een kas, had een nieuwe plek gevonden in de oostelijke vleugel van het museum onder de titel *All Eyes Are You*, daarbij refererend aan de verantwoordelijkheid die de mens draagt voor het herstel van de afgenomen biodiversiteit, een gevolg van menselijk handelen. De jonge Iraanse componist en kunstenaar **Setareh Nafisi** vierde de her-verbintenis tussen publiek en maker na Corona met *re:Connect*, een installatie waarin zij muziek, dans en beeldende kunst combineert. In dezelfde vleugel etaleerde kunstenaar/instrumentenbouwer **Rob van den Broek** *My Mother's Coffin*, een kist van afbreekbare, natuurlijke materialen waar hij zijn moeder na haar overlijden in zou begraven, *Message in a Bottle* over de verwerking van verlies, het percussie-instrument EVA (geboren uit de klankstaaf van Adams Percussion) en het 'cellokwartet' *Melting Pot*. In de westvleugel konden bezoekers getuige zijn *Vers la Lumière* van componist **Miranda Driessen**, een werk samengesteld uit veldopnames die zij gedurende een heel Coronajaar had gemaakt, gecombineerd met beelden van filmmaker **Toon de Zoeten**, geprojecteerd op semitransparante doeken. Tot slot was er de eerste proefopstelling van *Virtual Tactility* van **Robin Coops** waarin hij de digitale wereld met de fysieke wereld wil verbinden als onderdeel van een talentontwikkelingstraject van Station Noord, waarbij het

festival en het Noord Nederlands Orkest optreden als zijn begeleiders.

Buiteninstallaties

Jurjen Alkema en **Andrea Dröes** hadden een nieuwe plek ingericht voor de voltooide versie van *[tik]* dat in 2022 als pilot is ontwikkeld in opdracht van het festival. In een geometrisch raster van 6 x 8 bomen hingen 48 houten tikkende kastjes die een immersieve 2D-compositie lieten horen, waarbij afstandenreeksen fungeerden als toonladders en harmonieën. Een paar honderd meter verderop was een ander opdrachtwerk van **Miranda Driessen** te horen, *Sanctuary of Sound*, een 72 uur durend werk voor acht windharpen dat tijdens de uitvoering ca. 400 keer worden gestemd en in of uit de wind gedraaid. De resulterende harmonische wisselingen volgden een schema dat is gebaseerd op het plastische getal van priester en architect Dom Hans van der Laan. Ter voorbereiding op de voorstelling *De Roep van de Semantron* kon het publiek met *Semantron Experience* proeven aan de bijbehorende installatie op het water van het kanaal.

Voorstellingen en concerten

De bijbehorende voorstelling betrof een locatiespecifiek werk van de Griekse componist **Aspasia Nasopoulou**, een werk voor saxofoonkwartet en twee slagwerkers dat reflecteert op de aanwezige cultuur (het neo-barokke museumpark, symbool voor de controle van de mens op de natuur) versus de natuur en dwingt de bezoeker beter te luisteren naar de omgeving. Uitvoerenden waren **Maat Saxophone Quartet** en slagwerkers **Agostinho Sequiera** en **Natalia Alvares-Arenas**. Tijdens de openingstijden van het museum kon publiek tijdens een viertal presentatieconcerten kennismaken met individuele leden van het **Atlas Ensemble** en hun instrumenten. Deze werden per groepje gepresenteerd op grond van verwantschap: de pipa uit China, de ud uit Iran en de tar uit Azerbeidzjan als tokkelinstrumnten; de kamancha uit Iran en de erhu uit China als strijkers; de Syrische qanun en de Chinese zheng als getokkelde lieren en tot slot de Indiase sarangi en de Turkse kemençe die eveneens worden gestreken. Daarmee werd vooruitgelopen op de wereldpremière van *283 Strings* op de laatste festivaldag die **Joël Bons** in opdracht van het festival schreef. Het is de eerste van drie opdrachten die deel uitmaken van een driejarig traject die moet uitmonden in een Atlas Orkest. 's Avond klonk in het museum *Under Many A Star* door sopraan **Elisabeth Hetherington** en pianist **Paolo Gorini**. Op het programma stond *Apparition* van George Crumb, *Folk Songs* van Britten en de première van *Night (e)scape* voor stem, elektronica en piano van Gorini zelf. Cellist **Maya Fridman** en 'geur-

jockey' **ODO7** verzorgden een geurconcert met nieuwe muziek. Op het repertoire stonden *Spell Cycle* van Wilma Pistorius, *Reið-Hagall-Bjarkan* van Fjóra Evans, *Tuusula* van Bryce Dessner, *Aether* van Maya Fridman, *Stars* van Maurizio Bignone, *Kol Nidrei* van Mohammed Fairouz en (als enige 20e-eeuws werk) *The Song of Songs* van Karen Tanaka. **Cora Burggraaf** sloot haar meerjarige nieuwe-makerstraject af, dat zij onder begeleiding van het festival had doorlopen, met de preview van de door haar bedachte en geregisseerde voorstelling *Coming of Age*. Thema was de ouder wordende stem, vergankelijkheid en de waarde van ouderdom. Zangeressen **Elena Vink**, **Lucia Meeuwse** en **Hebe Dijkstra** zongen werken van Mozart, Weill, Bizet en Saint-Saëns en acteerden daarbij. Ver weg, achter in de Overtuin, werd tweemaal *De Folly* uitgevoerd, een absurdistische voorstelling die videokunstenaars **Paul en Menno de Nooijer** en gitarist **Izhar Elias** maakten rond alternatieve waarheden waarbij het festival als coproduct optrad. Naast de beroemde *Folia* klonken *Pavane et Gaillarde des Bouffons* van P. van der Pahliesen, *Cantabile* van Paganini, *Electric Counterpoint* en *Nagoya Guitars* van Steve Reich, *Ständchen* van Schubert, *Fandango* van Boccherini, *Folia 1 en 2* van Luc Houtkamp, *The insects are coming* van Chiel Meijering, *Capriccio* van Luigi Legnani, *Di tanti regi e popoli* van Rossini en delen uit de eerste *Carmen Suite* van Bizet.

Sociaal-maatschappelijke activiteiten

Participatie betekent voor ons dat iedereen moet kunnen meedoen, ook mensen in geïsoleerde posities. Na enkele jaren afwezigheid was het **Onbeperkt Ensemble** opnieuw te gast op het festival. Deze groep bestaat uit professionele musici en mensen met een verstandelijke beperking, geleid door muziektherapeut Stephan Mooibroek. Hij opereert vanuit de visie dat muzikale expressie een universeel talent is, los van fysieke en mentale capaciteiten. (Zie ook hoofdstuk 3 - Impact en betekenis: sociaal-maatschappelijk domein, pagina 14)

2. PUBLIEK

De samenwerking met Marco van Es (Mes Cultuurmarketing) is het tweede jaar ingegaan. Met de learnings van het vorige festival heeft Marco in nauw overleg met de artistiek en zakelijk directeur het marketingplan geactualiseerd om de eerder uitgezette marketingstrategie verder uit te voeren. De vorige jaar nieuw aangestelde collega Suze Bonnema is eerder ingestapt voor de ondersteuning en bovendien benoemd tot hoofd ticketing, wat de samenwerking extra ten goede kwam. Daarnaast heeft een student van ArtEZ Zwolle een stage van 200 uur gedaan bij marketing & communicatie.

DOELSTELLINGEN

De inzet van de marketing was gericht op de volgende doelen:

1. Online en offline zichtbaarheid en branding van het festival;
2. Kaartverkoop van de concerten in de Comfort Zone, Play Zone en Expedition Zone;
3. Publieke belangstelling voor Festivalhart de Proeftuin en de Family Zone ;
4. Geografische spreiding van het publiek (een stijging van 40% naar 50% landelijke kaartkopers)

STRATEGIE & ACTIVITEITEN

Zichtbaarheid

Verheldering

Een van de belangrijkste conclusies na Oranjewoud Festival 2022 was dat het festival veel baat zou hebben bij een verheldering: een heldere opzet betekent dat ook heldere communicatie mogelijk is. Zo is ervoor gekozen om de Kinderproeftuin om te dopen tot Family Zone en deze een volwaardige programmalijn te maken naast de Comfort Zone, Play Zone en Expedition Zone. De Proeftuin is omgedoopt tot Festivalhart de Proeftuin, het knooppunt van het festival. En de verschillende programmalijnen hebben een vast podium gekregen. Volgens deze opzet is ook de nieuwe website vormgegeven. Deze is op in de week voor de start van de kaartverkoop op 1 maart live gegaan.

Bezoek de website >

Festivalbeeld

Vanuit de gedachte dat het publiek zich een beter beeld kan vormen van het festival op basis van de prachtige foto's die in de loop der jaren tijdens het festival zijn gemaakt, is ervoor gekozen verschillende foto's te gebruiken als beeld voor het festival. Deze beelden benadrukken de deels avontuurlijke, deels speelse programmering in Parklandschap Oranjewoud. De foto's zijn gebruikt in de verschillende uitingen, zoals op de website, posters, flyers en advertenties.

Media

Oranjewoud Festival was goed zichtbaar in de landelijke en regionale media. Voorafgaand aan het festival waren vooraankondigingen in o.a. diverse lokale bladen, de Leeuwarder Courant, NRC Handelsblad en de agenda's van diverse dag- en weekbladen. Op NPO Radio 4 is aandacht besteed aan het festival in Podium (NTR). Op televisie zorgden de medewerking van artistiek directeur Yoram Ish-Hurwitz aan het programma 'Op & Ut' en een radioreportage van Omroep Fryslân voor een goede regionale zichtbaarheid.

Net als voor de vorige edities hebben we een radiospot ingezet voor de landelijke promotie. Dit jaar kozen we voor twee verschillende spots met de vaste voice-over, gericht op kaartverkoop voor Comfort Zone, Play Zone en Expedition Zone en op sfeer en zichtbaarheid voor Festivalhart de Proeftuin en de Family Zone. Deze spotjes zijn in de 10 dagen direct voorafgaand aan het festival uitgezonden op NPO Radio 1 en 4.

Op zaterdag 27 mei was de NTR aanwezig op het festival om opnames te maken van verschillende concerten op het Salon Podium (*Comfort Zone*) en het FB Oranjewoud Paviljoen (*Play Zone*). Aanvullend maakte presentatrice Beitske de Jong korte reportages. Uit deze opnamen en reportages is een avondvullende uitzending van *Het Avondconcert* samengesteld die werd uitgezonden op zondag 4 juni. Verder was gedurende het gehele festival een cameraploeg aanwezig om een meerjarige documentaire te maken van het grote project met het Atlas Ensemble.

Gedurende het festival en na afloop verschenen recensies in De Volkskrant en de Leeuwarder Courant (zowel verslagen in de krant als online). Zie appendix: Pers. Dit jaar vond geen kapitalisatie via een knipseldienst plaats van de mediawaarde van alle free publicity.

Kaartverkoop

Offlinecampagne

Voor de offlinecampagne zijn flyers, posters, advertenties en dagprogramma's met plattegrond ontwikkeld. Na de ervaringen van vorige editie hebben we ervoor gekozen wel een aantal artiesten en concerten van tevoren bekend te maken, maar geen voorverkoop te doen. Op 1 maart startte de kaartverkoop voor hele festival op onze nieuwe, verhelderde website. Vanaf de start van de kaartverkoop voor het complete programma zijn flyers en A2 posters verspreid in Friesland en Groningen. Drie weken voor het festival startte een A0-campagne in Heerenveen, Leeuwarden, Opsterland en Groningen en verscheen opnieuw een uitgebreide bijlage bij de VPRO Gids. Daarnaast heeft de Rabobank opnieuw een lezersaanbieding gedaan.

Cross-marketing

Via een prettige samenwerking met SPOT Groningen / De Oosterpoort & Stadsschouwburg werd de zogenaamde 'Oranjewoud Express' gecontinueerd: bezoekers van SPOT konden een dag-arrangement boeken voor het festival, waarbij ze zelf konden kiezen welke concerten ze bezochten. Inmiddels zijn afspraken gemaakt met Schouwburg De Harmonie in Leeuwarden om in 2024 een soortgelijke activiteit te organiseren. Gedurende het jaar gebruiken wij onze nieuwsbrief om bepaalde klassieke programmaonderdelen bij SPOT te belichten. De intensieve samenwerking met Museum Belvédère heeft ook op het gebied van marketing & communicatie geleid tot een mooie samenwerking en het wederzijds delen van ieders bijdrage aan het festival. Tenslotte hebben we met diverse culturele instellingen, festivals en partners zoals het Schiermonnikoog Festival, de Cello Biënnale, New Music Now, de Nationale Violconcoursen en Arcadia berichten uitgeruild in nieuwsbrieven en/of social media.

Advertenties

Het offline advertentiebeleid was gericht op zowel de regionale media (diverse Friese huis-aan-huiskranten in combinatie met redactionele aandacht, de theaterbrochure van SPOT Groningen, Leeuwarder Courant, een cultuur- en uitjesmagazine gericht op Heerenveen en Friesland Post) als ook op de landelijke bladen met een in cultuur geïnteresseerde achterban (o.a. bijlage VPRO Gids en de seizoensrubriek in Trouw). Een speciale lokale en regionale campagne is mede mogelijk gemaakt door een mooie samenwerking met Mediahuis Noord, die niet ingezette advertentieruimte ter

Een van de twee affichevarianten

Omslag VPRO-gidsbijlage mei 2023

beschikking stelde voor Oranjewoud Festival.

Onlinecampagne

Voor de onlinecampagne is stevig ingezet op Facebook, Instagram en Google (zowel het Grants-programma als met een betaald account). Op basis van een contentplanning is op de diverse kanalen een uitgekiende mix van berichten gepost, zowel organisch als betaald. Ten opzicht van vorig jaar is een goede stap gemaakt: er werden meer en betere posts geplaatst en de toevoeging van reels en stories hebben voor veel extra bereik gezorgd. Voor de drie gehanteerde doelgroepen (traditioneel klassiek, culturele avonturiers en families met kinderen tot ca. 12 jaar) zijn aparte trailers gemaakt.

De betaalde campagne vond plaats in twee fasen: een klein deel rond de start van de kaartverkoop, het grootste deel vanaf ca. 5 weken voorafgaand aan het festival. Net als in de afgelopen jaren is hierin intensieve samenwerking aangegaan met Tomorrowmen (voorheen Pixl), een extern bureau gespecialiseerd in online marketing. Zij zetten niet alleen de gemaakte teasers in, er werden verder pre-rolls

op YouTube ingezet, gebruik gemaakt van Instagram Stories, organische posts geboost en de events gepromoot. Ten slotte is een succesvolle retargetting-campagne ingezet.

Informerend bestand publiek

Het bestaande publiek is vanaf het begin van de kaartverkoop op 1 maart maandelijks op de hoogte gehouden van de programmering, leuke weetjes en bijzondere feiten rondom Oranjewoud Festival 2023. Een nieuw mailingsysteem zorgde voor beter opgemaakte en dus beter leesbare nieuwsbrieven die beter gelezen werden en voor meer kaartverkoop zorgden. In april en mei is de intensiteit van de nieuwsbrieven opgevoerd naar tweemaal per maand. Het percentage geopende brieven lag onveranderd boven de 57%, met uitschieters naar 67%, terwijl er nauwelijks afmeldingen plaatsvonden.

In mei is een aantal eerdere bezoekers van jaarlijks terugkerende concerten (denk aan het Zonsopkomstconcert en het openings- en slotconcert)

dat nog geen kaarten had gekocht via een aparte emailing benaderd. Daarnaast is een algemene emailing verstuurd naar bezoekers van vorige jaren die nog geen kaarten hadden gekocht. Deze mailings hebben goede resultaten opgeleverd en extra impulsen opgeleverd bij de kaartverkoop. De servicemails die we dit jaar voorafgaand aan het festival met het nieuwe mailingsysteem verstuurd, kenden een openingspercentage boven de 90%.

Vrienden

Een speciale groep vaste bezoekers betreft de Vrienden van Oranjewoud Festival. De Vrienden zijn via een aantal speciale mailings extra geïnformeerd. Ze zijn uitgenodigd voor een speciale bijeenkomst voor de Vrienden in februari waar de aanwezigen getrakteerd werden op een exclusief concert door de jonge pianist Shane van Neerden en bovendien een presentatie kregen over het festivalprogramma en een preview van de nieuwe website. Daarnaast zijn de Vrienden uitgebreid geïnformeerd over hun privilege om als eerste kaarten te mogen bestellen en over een speciaal Vriendenconcert op het festival.

In goed contact met het bestuur van de

Vriendenvereniging is de wervingscampagne voor nieuwe Vrienden anders vormgegeven dan voorgaande jaren.

De bestuursleden zijn zonder vaste plek op het festival de wachtrijen langsgeslagen, wat tot ruim 20 nieuwe aanmeldingen heeft geleid.

Proeftuinen

Omdat het al jaren als festivalhart functioneert, heeft de Proeftuin een nieuwe naam gekregen: Festivalhart de Proeftuin. De opzet is gelijk gebleven: een combinatie van diverse podia, de barren en foodtrucks, het uitgebreide kinderprogramma van de Family Zone én het mooie weer zorgden dit jaar voor een gezellige drukte in De Overtuin. Net als vorig jaar is een aparte campagne gevoerd voor festivalhart de Proeftuin en de Family Zone (voorheen de Kinderproeftuin). Offline vond deze plaats via flyers en de scholen die deelnamen aan het educatietraject 'Het Festival als Klaslokaal', online via onze eigen nieuwsbrief en social media, via vermeldingen en win-acties op de platforms als Kidsproof Fryslân en via een online advertentiecampagne.

Om toegang te krijgen tot Festivalhart de Proeftuin moest het publiek ouder dan 18 jaar een festivalbandje kopen à € 5,00 per dag (met uitzondering van vrijdag). Hiermee vragen we een bijdrage voor het grote culturele aanbod plus aankleding/inrichting in de Proeftuin die eerder om niet werd aangeboden. Net als voorgaande jaren was voor bezoekers tot en met 18 jaar de toegang tot Festivalhart de Proeftuin en de Family Zone gratis. Voor deze groepen

gold dat ze voor aanvang een festivalbandje bij de kassa konden ophalen.

RESULTATEN

Kwantitatieve resultaten

Kaartverkoop

De ambitieuze doelstelling van de kaartverkoop is niet helemaal behaald. De verschuiving in de geografische spreiding is ook niet volgens doelstelling behaald, maar kan verklaard worden door het mooie weer en het grote succes van de campagne voor Festivalhart de Proeftuin en de Family Zone. Gezinnen met kinderen uit de regio kwamen in grote getalen. De resultaten mogen dan minder zijn dan gepland, in absolute zin werden alle records gebroken. De opbrengsten uit kaartverkoop zijn ..% hoger dan in 2022. De recette oversteeg daarmee zelfs die van editie 2018 toen het festival deel uitmaakte van Leeuwarden-Friesland Culturele Hoofdstad van Europa 2018 en een lengte had van tien dagen.

Dagkaarten

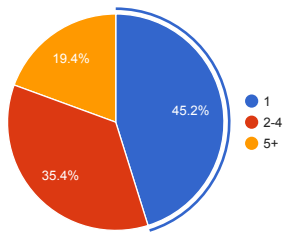
We hebben de vorig jaar gedane pilot met een beperkt aantal dagkaarten (passe-partouts voor alle concerten op een dag) niet gecontinueerd. De dagkaarten waren uiteindelijk te moeilijk in overeenstemming te brengen met het systeem van kaarten verkopen per concert; er moesten voor allerlei concerten stoelen beschikbaar worden gehouden voor de dagkaarten, terwijl het allerm minst zeker was dat al deze stoelen ook bezet zouden worden.

Cijfers

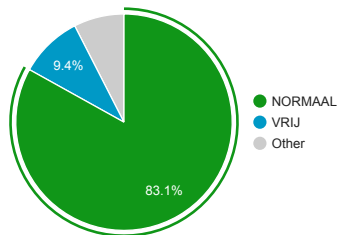
In totaal heeft het festival 12.500 betalende bezoekers getrokken. Omdat veel bezoekers meerdere voorstellingen bezocht, ligt het aantal bezoeken aan het festival veel hoger, **op** Het aantal kinderen dat de Family Zone bezocht was overweldigend: er werden in totaal 1900 festivalbandjes aan kinderen uitgereikt en de 1000 gedrukte Parade Passen (vorig jaar Kinderproeftuin Paspoorten) zijn allemaal uitgegeven.

Van de geregistreerde kaartkopers was ca. 60% afkomstig uit Friesland en Groningen. Ruim 63% was voor het eerst op het festival, ruim 40% kocht z'n kaartjes in de week voor het festival, 13,2% zelfs op de laatste dag voor het festival begon. Ca. 36% kocht kaarten voor meer dan een concert of voorstelling en 35% van de geregistreerde bezoekers was tussen 27 en 60 jaar (van ruim 23% is geen leeftijd bekend).

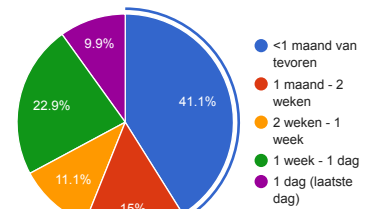
1669 klanten, 940 nieuw, 0 klant+

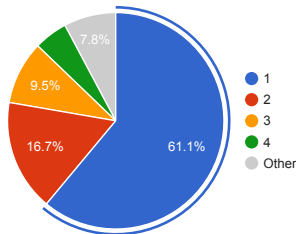
Prijsoorten

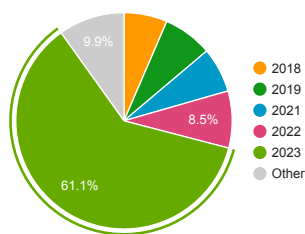
Moment van aankoop

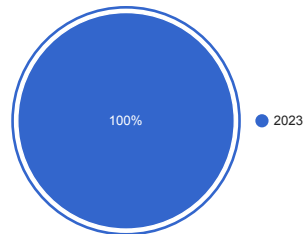
Loyaliteit in jaren

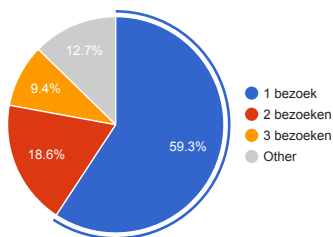
Eerste bezoekjaar

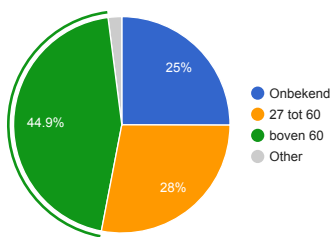
Laatste bezoekjaar

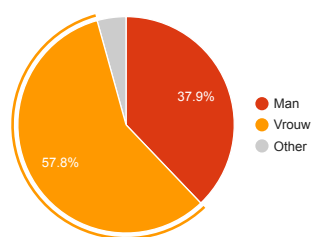
Bezoeken per klant

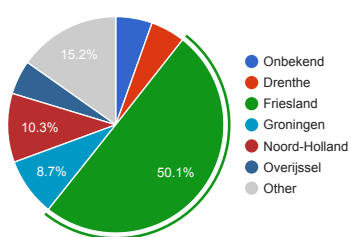
Leeftijd bezoekers

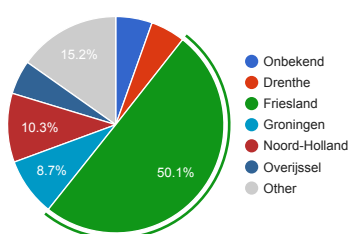
Geslacht

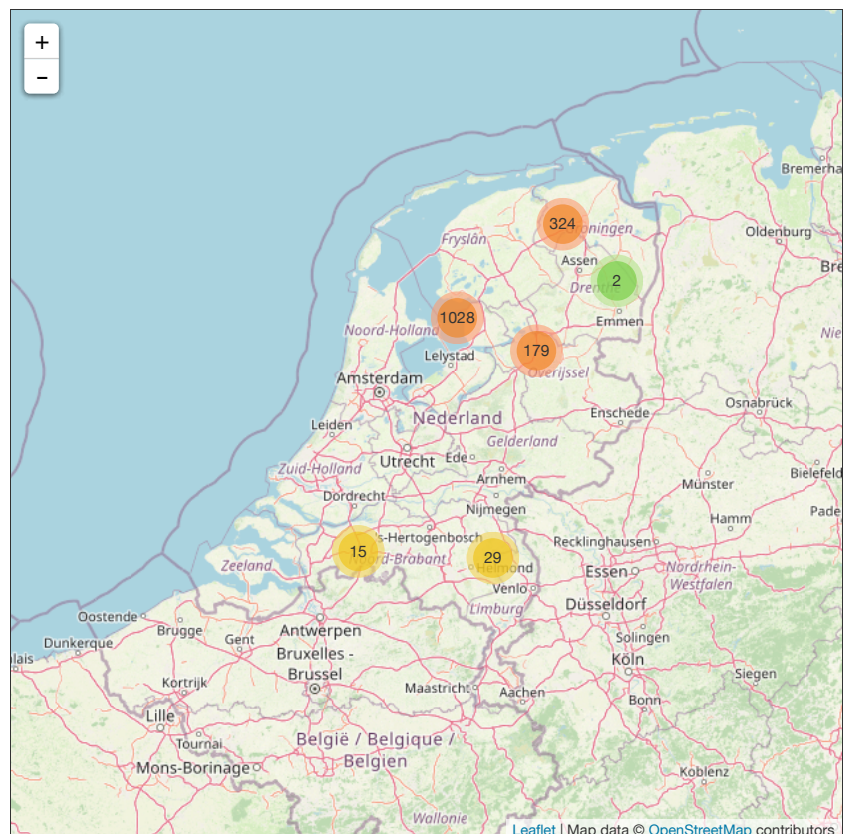
Herkomst

Herkomst gedetailleerd

Geografische Spreiding (bezoekers uit NL)

Social media

Met een vergelijkbaar budget als afgelopen jaar hebben we online ook weer heel veel mensen bereikt: vanuit de Meta-advertenties (Facebook en Instagram) hadden we ruim 1,2 miljoen vertoningen (vorig jaar ca. 525.000 in de vier weken voorafgaand aan het festival), met 12.355 klikken op de advertenties (vorig jaar 12.822 in totaal). Vanuit de Google Grants campagne zijn in totaal 1.397 klikken gekomen, vanuit de betaalde campagne nog eens 5.254. Onze conclusie is dat de advertenties en trailers de doelgroep aanspreken. Ook is de betrokkenheid bij de advertenties en trailers hoog, er wordt veel gereageerd in de vorm van likes, opmerkingen en delen.

Kwalitatieve resultaten

Zie hoofdstuk 3 (Impact & betekenis), pagina 12

3. IMPACT & BETEKENIS

Oranjewoud Festival is van grote betekenis voor het dorp, de gemeente en de provincie. Ook landelijk laat het zich moeilijk vergelijken met andere klassieke-muziekfestivals. Het festival presenteert cultuur van internationaal niveau en actuele waarde aan uiteenlopende doelgroepen van verschillende leeftijden, het genereert inkomsten en branding van lokale en regionale horeca-ondernemingen, het zorgt voor werkgelegenheid van zelfstandigen in de culturele sector en wakkert lokaal en provinciaal toerisme aan. Met de educatieve activiteiten weet het festival nationale expertise te koppelen aan lokale fijnmazigheid en kinderen van diverse achtergronden te enthousiasmeren met en voor cultuur. De belangrijke rol die natuur inneemt, biedt kansen om publiek bewust te maken van haar schoonheid en kwetsbaarheid. Tot slot zorgen de verschillende sociaal-maatschappelijke projecten voor inclusie en diversiteit.

De belangrijkste positieve effecten worden hieronder uitvoeriger belicht, namelijk:

- Publiek
- Genreontwikkeling
- Sociaal-maatschappelijk domein

PUBLIEK

Exit-poll concertbezoekers

Tijdens het festival kregen bezoekers van de betaalde concerten bij binnenkomst een scheurstrookje uitgereikt waarmee zij hun waardering voor het concert konden geven door middel van een cijfer van 1 tot 5. Gemiddeld heeft 66% van het publiek na afloop van de concerten een scheurstrookje ingeleverd, waarvan 58% het concert waardeerde met een 5 (fantastisch), 30% met 4 (goed), 7% met 3 (wel aardig), 4% gaf aan dat het concert tegenviel, 1% vond het slecht en 1% had geen mening.

Vragenlijst bezoekers betaalde concerten

Van alle bezoekers aan het hoofdprogramma hebben we twee dagen na afloop van het festival 681 personen uit het kaartverkoopsysteem benaderd om deel te nemen aan de publieksenquête. Zij kregen een e-mail met de vraag een korte enquête over het festival in te vullen. Deze enquête heeft 246 respondenten opgeleverd. De enquête bestond uit negen gesloten en twee open vragen. Bij enkele vragen bestond de mogelijkheid om een korte toelichting te geven, bijvoorbeeld hoe men

de optredens in De Proeftuin beoordeelde, het aanbod eten en drinken, de concertlocaties buiten Festivalhart de Proeftuin, klantgerichtheid en bereikbaarheid. Veel van de respondenten hebben een toelichting gegeven op de antwoorden. Dit geeft een goede indruk van de festivalbeleving en veel tips en tops. Een vraag was gericht op dit jaar voor het eerst ingevoerd beleid: betaald parkeren. De belangrijkste conclusies zijn:

- Van de respondenten bezocht bijna 20% het festival voor de eerste keer.
- Het festival wordt gemiddeld beoordeeld als goed tot zeer goed (ruim 40% beoordeelde het festival als geheel met een acht, ruim 43% met een negen en bijna 7,7% met een tien), gemiddeld een 8,5.
- Bijna 90% vond het geen probleem of terecht om een klein bedrag voor het parkeren te betalen.
- Ruim 22% heeft tijdens het festival kaarten of extra voor concerten of een festivalbandje gekocht.
- Met name de aankleding en sfeer in de Proeftuin, de nieuwe website, bereikbaarheid en klantgerichtheid werden heel goed beoordeeld.
- Voor een aantal mensen bleek het moeilijk om overzicht krijgen over wat er waar speelt tijdens het festival. De rokende barbecue en prijzen van de horeca werden regelmatig genoemd als verbeterpunten.
- Als hoogtepunten werden vooral genoemd: de algehele sfeer en de concerten van het Atlas Ensemble, het Isabelle van Keulen Ensemble, het Berlage Kwartet, het Ebène Kwartet en het slotconcert met Eric Vloeimans. Dat laatste concert werd ook vaak als tegenvallend genoemd (o.a. door het ontbreken van de bankjes), samen met het concert van Giora Feidman.

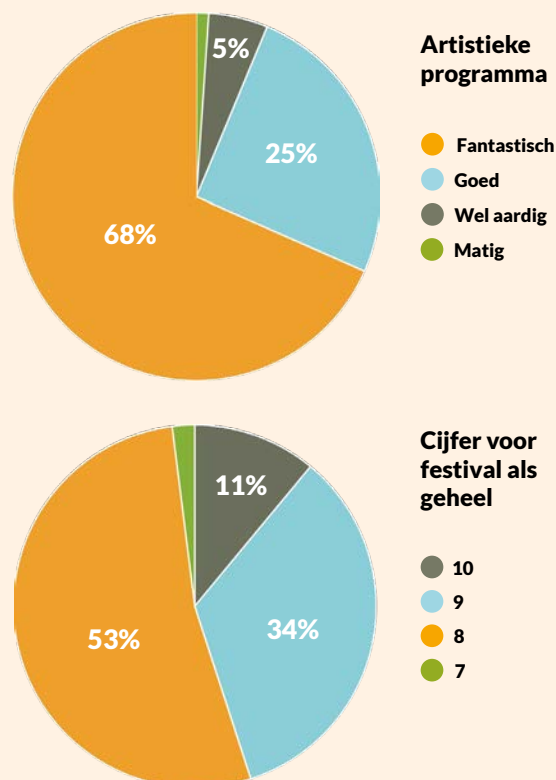
GENREONTWIKKELING

Onderdeel van de missie om klassieke muziek levend en actueel te houden is het herdefiniëren en ontwikkelen van het genre. Oranjewoud Festival doet dat onder meer door het geven van een groot aantal compositieopdrachten en het doen van onderzoek naar de eigenschappen en expressiemogelijkheden van locatiemuziek. Beide worden mede mogelijk gemaakt door een extra subsidie die Oranjewoud Festival ontvangt van het FPK binnen de regeling Reeks compositiebijdrage. Daarnaast geeft het festival opdracht tot de ontwikkeling van locatiespecifieke projecten.

Compositieopdrachten (algemeen)

- **Toonzetters (diverse componisten)** – Oranjewoud Festival is de belangrijkste partner van Toonzetters. Het project vormt een momentopname van de huidige generatie jonge Nederlandse componisten, te weten Jan-Peter de Graaff, Mathilde Wantenaar, Karmit Fadael, Julian Schneemann, Celia Swart, Kordz, Bram Kortekaas, Rick van Veldhuizen, Boris Bezemer, Frieda Gustavs, Nils Davidse, Thomas van Dun, Primo Ish-Hurwitz (tevens artistiek leider), Nuno Lobo, Ramin Amin Tafreshi, Arjan Linker, Tijmen van Tol, Martín Mayo, Melle Heij en Doukus. Doel is om nieuwe muziek te emanciperen en de deelnemende componisten de kans te geven zich te presenteren. De première vond plaats op 4 juni tijdens het festival, waarna een tournee volgt langs een groot aantal belangrijke Nederlandse podia en festivals, waaronder November Music, Festival Dag in de Branding en het Muziekgebouw aan 't IJ. Zie www.toonzetters.nl
- **Concerto in Technicolor (Thomas Beijer)** – Samen met het Noord Nederlands Orkest gaf Oranjewoud Festival aan componist en pianist Thomas Beijer de opdracht tot het schrijven van een jazzvioolconcert met Julia Philippens als solist. Het resulteerde in het ruim twintig minuten durende werk Concerto in

Waardering publiek

Technicolor voor jazzviool en orkest, een fusie tussen klassiek en jazz met uitvoeringen op Oranjewoud Festival, in TivoliVredenburg en De Doelen.

Compositieopdrachten (locatiemuziek)

Van locatiemuziek is sprake als er een inhoudelijke verbinding is tussen locatie en muziek waardoor deze een onlosmakelijk geheel vormen. In tegenstelling tot locatietheater en landschapskunst staat locatiemuziek nog in de kinderschoenen. Parklandschap Oranjewoud omvat tientallen inspirerende binnen- en buitenlocaties die zich bij uitstek lenen voor onderzoek en experiment op dat gebied. In 2022 betrof dat de volgende compositieopdrachten:

- **A Landscape That Is Us (Jeroen Strijbos en Rob van Rijswijk)** – Deze compositie richt zich op een nieuwe verhouding tussen maker, landschap en publiek waarbij elk van deze partijen in gelijke mate invloed uitoefent op het uiteindelijke resultaat. De makers creëerden een GPS-afhankelijke compositie, gekoppeld aan De Overtuin en het Museumpark. Deze wordt ontsloten door middel van de app Walk With Me op een iPad met koptelefoon die elke bezoeker gedurende enkele uren huurt. De gekozen route bepaalt de compositie. Geluiden onderweg (zowel toevallig als gepland via daartoe geplaatste installaties) worden vervlochten met de compositie waarmee het landschap de derde ‘actor’ wordt in de compositie, naast de componisten en het publiek.
- **Zzsoem! (Mayke Nas)** – installatie-compositie bestaande uit een bloembed met 27 onafhankelijk van elkaar klinkende en bewegende luidsprekers. Bij het componeren voor dit ‘zoemorkest’ liet zij zich inspireren door de vele insecten in haar eigen moestuin en haar besef dat de biodiversiteit sterk afneemt. Het heeft naast een duidelijk ecologisch perspectief ook een sterk visuele dimensie.
- **[tik] (Jurjen Alkema en Andrea Dröes)** – dialoog tussen cultuur en natuur, orde en chaos, synthetisch en organisch in een tweedimensionaal vlak. Voor de compositie van de installatie lieten de makers zich inspireren door de locatie van een groot aantal geometrisch opgestelde bomen. Deze vormen een grid van 7 x 7 punten die allemaal als individuele geluidsbron kunnen fungeren door er 49 tikkende kastjes in te hangen. Hierdoor kunnen zij geluid rond laten reizen door de installatie. Alle kastjes klinken ongeveer gelijk. Hierdoor gaat de compositie niet zozeer over melodie en klank als wel over ritme en ruimte.

Zowel *Zzsoem!* als *[tik]* doen de grens tussen componist en beeldend kunstenaar vervagen. Beide zijn nog volop in ontwikkeling en worden in 2023 vervolgd. November Music (‘s-Hertogenbosch) en Museum Van Bommel Van Dam (Venlo) hebben aangegeven *Zzsoem!* in 2023 te willen presenteren. Met andere instellingen zijn gesprekken gaande, zoals Kunstmuseum Almere (i.o.) en Oerol.

Locatiespecifieke projecten

Bunker Paradiso – Cellist en performer **David Fernández** kreeg de opdracht tot het maken van een performatieve installatie in de ondergrondse BB Bunker. Hij bouwde de plek om tot refuge waarin hij zich terugtrok uit de boze buitenwereld met slechts talloze blikken met kikkererwten en Bach als voer voor lichaam en geest. Installaties met videokunst in alle vertrekken (ontwikkeld tijdens corona) werden afgewisseld met escapistische uitvoeringen door hemzelf, danseres **Almudena Vernhes** en cellist **Mon Puo**. **Folly Ball (Live)** – Theatrale foto- en videokunstenaars **Paul en Menno de Nooijer** kregen opdracht de 19e-eeuwse folly achterin de Overtuin als uitgangspunt te gebruiken voor een performatieve installatie. Gitarist **Izhar Elias** was daarbij zowel onderwerp van hun video-animaties als uitvoerende in een korte, zichzelf herhalende voorstelling waarbij fantasie en werkelijkheid door elkaar lopen. Dit project wordt in 2023 uitgebreid tot een volwaardige voorstelling De Folly.

SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJK

Met de aanstelling van een Coördinator Diversiteit & Inclusie in 2022 (per 1 januari 2023 onder de naam Medewerker Participatie) toonde Oranjewoud Festival de ambitie om zich te ontwikkelen tot een plek waar iedereen zich thuis kan voelen. Net als het overdacht ontwikkelen van de relatie met ons bestaande publiek, willen wij ook met onze nieuwe relaties in de rol van vrijwilliger, medewerker, publiek en sociale samenwerkingspartners, een verbinding aangaan die gebaseerd is op onderling vertrouwen en betrokkenheid. Het is voor zowel het festival als betrouwen een nieuwe manier van samenwerken, en daarmee een leerproces. Het bouwen aan een stevig netwerk kreeg in 2023 een enthousiast vervolg. Waar het in 2022 bleef bij kennismakingsgesprekken met diverse partners was in 2023 vaker sprake van een concrete activiteiten:

Vouchers

Oranjewoud Festival wil financieel toegankelijk zijn voor iedereen. Entree voor *Festivalhart de Proeftuin* en

de *Family Zone* is gratis voor bezoekers tot en met 18 jaar en € 5 voor volwassenen. Meegebrachte etens- en drinkwaren zijn bovendien toegestaan. Een gezin met twee volwassenen kan dus al voor € 10 euro een dag lang genieten van de muziek op het Proeftuin Podium, de programmering van de *Family Zone* en de mooie omgeving. Voor losse kaarten voor *Play*, *Comfort* en *Expedition Zone* betalen kinderen van 4 t/m 18 jaar slechts € 2,50 en ontvangen bezoekers van 19 t/m 30 jaar 50% korting op de normale prijs. Ondanks dit laagdrempelige prijsbeleid is een bezoek aan Oranjewoud Festival voor sommigen financieel toch niet haalbaar. In samenwerking met Voedselbank Heerenveen hebben wij daarom dit jaar vouchers uitgedeeld bij een van de ophaalmomenten van de lokale voedselbank. Deze vouchers konden bij festivalkassa worden omgewisseld voor een compleet bezoek voor een volwassene. Inbegrepen waren de toegang tot *De Proeftuin*, een concertkaart naar keuze en twee drankjes naar keuze. De distributie en verzilvering van de vouchers was simpel en vereiste geen online handelingen. Dit kwam de toegankelijkheid ten goede. De persoonlijke contactmomenten boden bovendien de mogelijkheid informatie te verstrekken en vragen te beantwoorden. Deze aanpak zorgde voor meer dan een verdubbeling van het aantal ingeleverde vouchers ten opzichte van vorig jaar.

Vrijwilligers voorafgaand aan het festival (aankleding)

Evenals vorig jaar, hebben we ook weer gekeken of we decoratiemateriaal konden laten maken door sociale partners. Dit kwam dit jaar wat later op gang, waardoor helaas niet alle partners van vorig jaar weer betrokken konden worden. Wel hebben we wederom met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in Drachten samengewerkt op dit vlak. Daarnaast hebben we twee nieuwe partners betrokken: Alliade (locatie Middelsehiem) en de creatieve club van de Popup in Heerenveen.

Vrijwilligers tijdens festival: een nieuwe focus

Dit jaar wilden wij ook tijdens het festival mensen uit het sociale domein als vrijwilliger aan ons binden. Dit is vooral gelukt met mensen met een migratieachtergrond. Voorafgaand aan het festival is de Medewerker Participatie langs geweest bij inburgeringsschool Stavoor, de cursus Empowerment bij Re-Care en het Digitaalhuis in de bibliotheek. Hier heeft zij verteld over het festival en welke taken er te doen zijn als vrijwilliger. Ook via het COA is opnieuw gezocht naar nieuwe vrijwilligers. Deze aanvraag is uitgezet bij alle opvanglocaties (vorig jaar bij slechts een). Ook dit resulteerde in meer respons. Naast een persoonlijke aanpak, was het ook belangrijk om

andere belemmeringen te ondervangen, bijvoorbeeld door persoonlijk vervoer het uitnodigen van het hele gezin van de vrijwilligers voor het festival. Het is dit jaar gelukt 55 mensen met een migratieachtergrond als vrijwilliger bij het festival te betrekken. Dit deden zij bovendien met veel plezier, getuige de positieve reacties die we kregen. Ten opzichte van vorig jaar is dat een mooi resultaat.

Vier het Leven

Met Stichting Vier Het Leven is een arrangement samengesteld voor ouderen. Deze stichting organiseert vervoer en begeleiding door vrijwilligers zodat ouderen die eenzaam zijn of andere drempels ervaren om van cultuur te genieten toch dit soort uitjes kunnen (blijven) doen. Omdat de Friese tak van deze stichting nog weinig ervaring heeft met bezoeken van openluchtfestivals, is dit jaar een proef gedaan met een kleine groep. Ondanks productionele uitdagingen heeft de groep het bezoek aan Oranjewoud Festival als zeer positief ervaren en gaven zij aan dit zeker voor herhaling vatbaar te vinden. Volgend jaar gaat de stichting dit arrangement daarom provinciaal aanbieden.

Vleugels voor Vleugels

Vleugel voor Vleugels is een insectenhotel, gemaakt van een oude concertvleugel, aan ons voor dit doel geschonken door Piano's Maene en zichtbaar opgesteld bij de druk bezochte ingang van De Proeftuin tijdens het festival. Hiermee vraagt het festival op een ludieke manier aandacht voor biodiversiteit. De vleugel is door leerlingen van VMBO Aeres in Heerenveen omgebouwd tot insectenhotel, onder leiding van onze ecooloog Gerard Tamminga. Hoewel deze jongeren het festival niet zelf hebben bezocht, was het mooi om te merken dat dit wel gesprekstof opleverde bij zowel de jongeren zelf als bij de docenten en leidinggevenden van de school. Met Aeres gaan we daarom volgend jaar kijken hoe wij deze samenwerking kunnen uitbreiden. De vleugel, die in een Groningse tuin overwintert, kan dan ook verder worden bewerkt.

Naast *Vleugels voor Vleugels* doneert het festival jaarlijks aan de Bijenvereniging Oranjewoud. Hiermee worden de kosten vergoed van het tijdelijk verplaatsen van de bijenkasten vanuit de Overtuin en kan de vereniging een bloemenlint inzaaien in de Overtuin.

Proefteam

Oranjewoud Festival streeft ernaar een inclusief festival te zijn dat niemand buitensluit, ongeacht afkomst, opleidingsniveau of sociaal-maatschappelijke positie. Wij zijn ons niet altijd bewust van drempels die sommige

mensen beperken om van het festival te kunnen genieten. Om inzicht te krijgen in onze blinde vlekken hebben wij dit jaar een zogeheten Proefteam opgericht, bestaande uit minima en mensen met een migratieachtergrond. Het team werd gevraagd verborgen drempels in kaart te brengen. Op deze manier zijn o.a. het prijsbeleid, de communicatie en de programmering onderzocht. Dit leverde nieuwe inzichten op, waarmee wij in 2024 aan de slag gaan. Het volledige onderzoeksverslag is op aanvraag beschikbaar.

Participatie via sociale partners in cijfers

Vouchers voor gratis entree	37
Vrijwilligers voorafgaand aan festival (aankleding)	29
Vrijwilligers tijdens festival	55
Vier het Leven	14
Vleugels voor Vleugels	40
Proefteam	17
Totaal aantal participanten	192

Conclusie

Zoals hierboven beschreven, verkeren wij in een leerproces. Deze is zowel interessant als uitdagend; interessant omdat wij daadwerkelijk tegen blinde vlekken aanlopen waar wij van kunnen leren; uitdagend omdat het opbouwen van relaties en opdoen van kennis ook dit jaar meer tijd en geld vroeg dan verwacht. We zullen het onderwerp participatie een nog stevigere plek in de begroting moeten geven met de posten als vrijwilligersvergoeding, vervoer crew en backstagecatering. De Medewerker Participatie moet een eigen budget krijgen in 2023 en eerder en beter aangehaakt zijn bij productionele zaken maar ook bij de programmering. Dat laatste biedt interessante mogelijkheden voor verdere vervlechting tussen aanbod en diversiteit en inclusie.

4. OVERIGE STAKEHOLDERS

Oranjewoud Festival werkt met vele partijen samen, bijvoorbeeld op artistiek, facilitair en educatief gebied. Hieronder volgen de belangrijkste samenwerkingspartners tijdens editie 2023:

- **Station Noord** – Ontwikkelinstelling (BIS) die tot doel heeft het makersklimaat in de noordelijke regio te versterken en jonge makers helpt om zich te ontwikkelen. Samen met een groot aantal noordelijke partijen, waaronder NITE (Noord Nederlands Toneel en Club Guy & Roni), Oerol en het Noord Nederlands Orkest is Oranjewoud Festival vaste partner.
- **Arcadia** - ondersteuning Atlas Project
- **Stichting Atlas Ensemble & Co.** - ondersteuning en klankbord Atlas Project
- **Noord Nederlands Orkest** - Partner bij begeleiding talentontwikkelingstraject Robin Coops
- **Schiermonnikoog Festival** - Samenwerking jong talent
- **Cello Biënnale** - Samenwerking jong talent
- **ArtEZ** - Samenwerking jong talent
- **Keunstwurk** - Samenwerking jong talent
- **November Music** – samenwerkingspartner met o.a. *All Eyes Are On You* en andere of toekomstige nieuwe-muziekprojecten
- **Caleidoscoop, COA, Talant, Wender, Friesland College, RondonZorg** (zie boven)
- **Museum Belvédère** – inhoudelijke en facilitaire samenwerking.
- **Staatsbosbeheer**, landgoedeigenaren, erven Overtuin, gemeente Heerenveen – facilitaire samenwerking
- **Pieter Jan Struik**, combinatiefunctionaris cultuur van de gemeente Heerenveen – intermediair primair onderwijs voor het project Het Festival als Klaslokaal.
- **Parkhotel Tjaarda** – facilitaire samenwerking (backstage, inclusief catering)
- **Omrin** – afvalverwerkingsbedrijf, samenwerking op het gebied van verduurzaming
- **SPOT Groningen** - Samenwerkingspartner De Salon, cross-marketing en busexcursie
- **Stichting Julia Jan Wouters** is begunstiger van het eerste uur, **Stichting FB Oranjewoud** is founding partner, **Zwanenburg Projecten** is een belangrijke lokale sponsor, evenals **Rabobank Heerenveen – Zuidoost Friesland** (vermindert steun vanaf 2023)
- Landelijke fondsen als **Fonds21** (tweejarige ondersteuning), **Sena** (driejarige ondersteuning), **Cultuurfonds, Dioraphte, Zabawas** en **Nico Nap Foundation**.

5. SWOT

Intern

Sterktes

- De artistieke inhoud/het sterke artistieke profiel,
- De locatie,
- Een sterke positionering/reputatie in de sector,
- De opgedane ervaring,
- Verheldering van het festival, de website en de communicatie is een goede stap,
- Het groeiende (inter)nationale netwerk,
- Draagvlak in de regio,
- Goed werkgeverschap (fair pay),
- Veel betrokken vrijwilligers,
- De steeds sterkere inbedding en samenwerkingen in de regio,
- De meerjarige financiering door de overheden,
- Een betrokken team.

Zwaktes

- Relatief veel regionale bezoekers,
- Geografische ligging, publieksbereik rest van Nederland,
- Tekort aan overnachtingsmogelijkheden in de onmiddellijke omgeving,
- Aandeel publieksinkomsten,
- Communicatie met publiek (en upsell) tijdens het festival,
- Afhankelijkheid van het weer,
- Afhankelijkheid van veel verschillende grondeigenaren,
- Ondanks medewerker participatie en beleid op diversiteit is hier nog veel werk te doen,
- Sponsorinkomsten.

Extern

Kansen

- Opvolgers van LF2018, LF2028/Arcadia, met (inter)nationale kansen op gebied van publiek en samenwerkingen,
- De profilering van het festival als makersfestival door samenwerkingen met diverse regionale en landelijke partners,
- Er is groeipotentieel voor publiek (vier programmalijnen met verschillende doelgroepen),
- De media weten ons steeds beter te vinden voor goede samenwerkingen,
- Voorhoede en voortrekkersrol in de genre-

ontwikkeling locatiemuziek,

- Ontwikkeling van educatie activiteiten,
- De ontwikkeling van een gebiedsvisie voor Oranjewoud,
- Ecologische footprint verkleinen.

Bedreigingen

- Afhankelijkheid van Staatsbosbeheer en andere grondeigenaren,
- Afhankelijkheid van het 'broedseizoen', nieuwe omgevingswetten,
- Ingediend bezwaarschrift door kleine groep omwonenden,
- De coronapandemie blijkt niet een korte, tijdelijk crisis voor de culturele sector, maar een factor waar wij voorlopig rekening mee moeten houden,
- Het grote aanbod aan culturele events in Nederland en daarmee samenhangend de strijd om publiek, media-aandacht en financiën,
- Medewerkers zijn allemaal zzp'ers en daarmee samenhangend de continuïteit van de organisatie,
- We hebben voor een groot deel van het programma te maken met een vergrijzende doelgroep.

Strategische opties

Uit de confrontatiematrix komen de volgende strategische opties:

- Het artistieke profiel heeft een positieve invloed op het bezoekerspotentieel en de bereidheid van media en andere organisaties tot samenwerking, zowel in de regio als landelijk,
- De voortrekkersrol in de genre-ontwikkeling locatiemuziek en de vergroting van het (inter)nationale netwerk zorgen voor steeds interessantere partners, wat het artistieke profiel weer bevestigt,
- Het verkleinen van de ecologische footprint kan zorgen voor een positiever imago, in ieder geval in de eigen regio.

Let op!

- Het vergrijzende publiek kan minder goed uit de voeten op de locatie,
- Het gebrek aan overnachtingsmogelijkheden staat de groei van het festival in de weg (in 2024 of 2025 komt er een Van der Valk Hotel in Oranjewoud; dat zou een zeer welkome aanvulling op het beperkte aanbod zijn),
- De afhankelijkheid van natuurlijke factoren als het broedseizoen en het weer zijn een bedreiging, maar deze zijn niet echt op te lossen.

Knelpunten

Met de groei en ontwikkeling van Oranjewoud Festival wordt de organisatie geconfronteerd met enkele knelpunten, te weten werkbelasting organisatie en druk op de omgeving.

Werkbelasting

Het artistieke profiel en de omvang van het festival zorgen voor complexiteit die op productioneel vlak soms tot problemen leidt. Tijdens de voorlaatste editie waren duidelijke tekenen van overbelasting van het organiserende team die in de laatste editie zijn aangepakt. Zo is de structuur van het festival verhelderd, zijn functieprofielen aangescherpt en is extra assistentie voor een aantal functies ingezet. Verder heeft het vragen van meer zelfredzaamheid van producerende partijen voorzichtige resultaten opgeleverd. Waar het festival optreedt als creatief producent, is de productie ervan meer ingekapseld in het project en apart begoot, waardoor de algemene productie wordt ontlast.

Omgeving

Sinds 2016 werkt Oranjewoud Festival nauw samen met een ecooloog. Deze brengt jaarlijks de ecologische status van het festivalgebied in kaart, doet aanbevelingen met betrekking tot festivalactiviteiten en bepaalt strenge kaders waarbinnen activiteiten mogelijk zijn. Tijdens het festival is er sprake van voortdurende monitoring en na afloop volgt een ecologisch rapport. Ondanks deze zorgvuldigheid ervaart het festival tegendruk van enkele natuurorganisaties waaronder Staatsbosbeheer, Stichting Natuurbehoud Oranjewoud en privépersonen. Het streven is om in goed overleg te komen tot oplossingen die de natuurlijke belangen en de belangen zoals omschreven in hoofdstuk 3 in evenwicht brengt. Daarnaast wordt gewerkt aan een Beleidsplan Natuur & Milieu waarin de visie en het beleid op het gebied van duurzaamheid en het omgaan met de natuurlijke omgeving wordt vastgelegd.

Zie ook <https://oranjewoudfestival.nl/nl/natuurbeleid>

			Sterkten			Zwakten		
			1	2	3	1	2	3
			Sterk artistiek profiel	Groeiend (inter)nationaal netwerk	Draagvlak/inbedding in regio	Relatief veel regionale bezoekers	Tekort aan hotels in de omgeving	Afhankelijk van het weer
Kansen	1	Groeipotentieel voor publiek	++	+	++	++	--	+/-
	2	Voortrekkersrol locatiemuziek	++	++	+	+/-	+/-	+/-
	3	Ecologische footprint verkleinen	+	+/-	+	+	+/-	+/-
Bedreigingen	1	Afhankelijk van grondeigenaren	--	+/-	+	+/-	-/+	--
	2	Afhankelijk van het broedseizoen	--	+/-	-/+	+/-	-/+	--
	3	Vergrijzende doelgroep	-	+/-	+/-	-	--	--

6. ORGANISATIE

De overgang van editie 2022 naar editie 2023 was gelukkig minder hectisch dan het jaar daarvoor: begin september 2022 hadden alle evaluatiegesprekken plaatsgevonden, was de afrekening gereed en kon de directie (artistiek directeur Yoram Ish-Hurwitz en zakelijk directeur Dorien van Londen) zich volledig richten op 2023. De programmering was een heel eind op streek, fondsen konden worden aangevraagd en de eerste contouren van de nieuwe begroting kwamen in zicht. Ook dit jaar werkte de directie voortvarend door, van afronden naar opstarten, gesterkt door een aantal scherpe inzichten naar aanleiding van de goede evaluaties door zowel door het team als in kleiner verband. De twee belangrijkste inzichten waren:

1. Meer helderheid in de communicatie van het programma
2. Meer handen aan boord om het werk te doen

Om beide aanbevelingen optimaal te kunnen oppakken, heeft de directie besloten om zowel de omvang als het moment van de start van het kernteam te wijzigen. Het kernteam werd vorig jaar verkleind en bestond uit de directie, Enno Feenstra (hoofd algemene productie) en Marco van Es (hoofd marketing en communicatie). Dit kwartet startte op 1 september met de voorbereiding van het nieuwe festival en overlegde tot 1 januari 2023 eenmaal per maand fysiek in het Posthuis Theater in Heerenveen (waar de organisatie te gast is) en tweemaal per maand online. Deze voorbereiding met het kleine team richtte zich op een goede afstemming tussen programmering (artistiek directeur), huur locaties, financiën en organisatie (zakelijk directeur), bijtijds vastleggen materialen productie en techniek (hoofd algemene productie) en de stevige opdracht voor een meer heldere communicatie in 2023 (hoofd marketing & communicatie). Groot voordeel van op tijd starten als kernteam was zeker ook het bijtijds reserveren van benodigde materialen zoals tenten, vloeren, tafels etc. bij goede relaties van ons hoofd algemene productie. Zo werden wij niet op voorhand geconfronteerd met latere prijsstijgingen van 15 tot soms zelfs 25% procent. Het festivalteam (zie ook verder) sloot vanaf 1 januari 2023 aan.

Hieronder wordt de belangrijkste focuspunt voor de praktische organisatie 2023 toegelicht. Over het eerste inzicht is in voorgaande hoofdstukken uitgebreid terug te

lezen hoe programmering en marketing & communicatie hebben samengewerkt om het festival voor alle stakeholders, niet alleen voor het publiek, meer helderheid te geven. Of het nu gaat om een eenduidige benaming van de podia, heldere bewegwijzing, een nieuwe inrichting van de zones of de nieuwe website, er is een grote verbetering gemaakt zoals eerder beschreven en toegelicht.

Meer handen aan hetzelfde boord

Tijdens de evaluatie van Oranjewoud Festival 2022 werd vooral één ding volstrekt duidelijk: er waren te weinig mensen ingehuurd om het werk te doen. Daarbij kwam dat niet het volledige team topfit en volledig aanwezig was: tenminste drie leden van het festivalteam waren voor, tijdens en na Oranjewoud Festival ook nog met andere producties bezig. Dit was een onvermijdelijk en direct gevolg van de coronajaren: ZZP'ers probeerden schade van gemist werk in 2022 in te halen en namen alle klussen aan die op hun pad kwamen. Dat heeft aantoonbaar voor extra werkdruk gezorgd. Daarnaast hadden we in 2022 opnieuw last van slecht weer en dat drukt helaas extra op de festivalproductie, zeker tijdens de bouw en breek in slecht weer en met een onderbezetting. Tot slot was het aanbod in 2022 zeer gedifferentieerd en werd met name door makers die geprogrammeerd waren in de *Expedition Zone* veel van onze medewerkers gevraagd. Dit alles samen leerde ons dat er wat moest veranderen aan de organisatie voor, tijdens en na het festival. Een enorme opsteker bij deze opdracht was dat het festivalteam zonder uitzondering ongewijzigd aan boord wilde blijven – deze continuïteit is een belangrijke vorm van duurzaamheid. De zakelijk directeur heeft in het najaar op basis van de aanbevelingen het vertrouwde team uitgebreid en aangepast, waarbij dezelfde mensen werden gecontracteerd maar niet altijd met dezelfde opdracht. Naast het eerdergenoemde kernteam, gingen voor Oranjewoud Festival 2023 aan de slag:

- Margreet van Litsenburg als hoofd programmaproductie, laatste editie. Margreet zal voor de komende editie worden opgevolgd door Wiebe Kootstra, ook een zeer ervaren producent.
- Suze Bonnema als hoofd ticketing (opvolger van Afke de Jong) en wederom als assistent marketing & communicatie
- Afke de Jong als assistent hoofd algemene productie
- Marinda de Jong als zakelijk coördinator inclusief horeca (in plaats van hoofd horeca)
- Monique Jansma als coördinator vrijwilligers
- Anne-Maartje Lemereis en Remy Alexander als

programmeurs van de *Family Zone*

- Marieke Jissink als medewerker participatie (eerdere functietitel coördinator Inclusie & Diversiteit gewijzigd)
- Thijs ten Berghe als hoofd facilitaire productie, als rechterhand van Enno Feenstra.

Samen met het kernteam werd het festivalthema voor 2023 aangevuld met een aantal coördinatoren voor en tijdens het festival:

- Sander Boonstra als coördinator hospitality
- Robin Bos, inhuur aankleding (m.n. hard zoals barren en borden)
- Vier! (Mieke de Braber en Rinnert Veldman), inhuur aankleding (m.n. soft zoals inrichting, bloemen, kussen, kleden etc.)
- Bernd Haberkotte als coördinator barren (inkoop, bevoorrading, personeel)
- Eva Oenema als coordinator catering backstage
- Daisy Polman als coordinator catering musici en vrijwilligers frontstage
- Ellen Seerden als coördinator pachters
- Trieneke Sminck als coördinator vervoer met als assistent Ivar Neushoorn
- Sanne Terpstra
- Ilona Wilbrink als coördinator kassa

Daar kwam inhuur productie tijdens het festival bij:

- Johan Koster, Erik Gutman en Sam de Jong (stagemanagers)
- Siegriet de Vries, Jetze Steensma, Bonne van der Wal, Hielke Mous, Thijs Weaver, Olaf Hansson, Marc Blekkenhorst,

Tot slot voegden zich nog twee stagiaires zich het team waarmee het festivalteam op vol sterkte was:

- Suzanne Boer (voorafgaande aan het festival marketing & communicatie, tijdens het festival Hospitality)
- Danielle Simmeren (assistent zakelijk directeur)

In totaal werkte het festival voor 2023 met 2.0 FTE van 1 september tot 1 januari en van 1 januari tot 1 september 2023 met 2.9 FTE als het gaat om het complete festivalteam. Inhuur coördinatoren en productie vlak voor en tijdens het festival komt uit op een totaal van 108 dagen is ongeveer 0.8 FTE. Dat maakt 3.7 FTE in totaal. Hoewel wij in het voorgaande verslag van 2022 de inhuur

naast het festivalteam niet als FTE hebben berekend, is het FTE aantal dit jaar relatief substantieel hoger. Dat is te verklaren door de extra inhuur coördinatoren en productie. In hoofdstuk 7 (Financiën) kan men lezen wat dit heeft betekend voor de afrekening. Voor de organisatie van het festival heeft deze opzet volgens de doelstelling tot gevolg gehad dat de organisatie zowel in de pre- als postproductie uitstekend verliep. Veel vaker dan in voorgaande jaren was men zonder stress op tijd klaar met tevreden medewerkers en enthousiaste musici. Ook resulteerde dit beleid in wederom de toezegging van vrijwel het gehele team om volgend jaar weer van de partij te zijn. Alleen onze coördinator vervoer neemt afscheid. Wij gaan ervan uit dat we de komende editie met dezelfde mensen met minder uren dezelfde hoge kwaliteit kunnen bieden. Inhoudelijke, functionele wijzigingen zijn niet voorzien, met uitzondering voor de functie van zakelijk directeur en het aanbrengen van een aantal accenten:

Directie

De beoogde wijziging voor 2023 (meer focus op sponsorwerving) is niet gelukt vanwege de aanhoudende druk op de agenda. Ook de grote afstand woon-werkverkeer van de zakelijk directeur staat makkelijk aanschuiven bij relatie-evenementen in de weg. Wederom was er geen tijd om een degelijk sponsorbeleid op te zetten en uit te voeren. De zakelijk directeur werft momenteel een sponsorwerver met meer Friese wortels als ook een controller op basis van 0.2 FTE in totaal per week en zal zodra deze aan boord zijn zelf terugzakken naar 0.4 FTE waar mogelijk (zie hoofdstuk 7).

Medewerker participatie

Oranjewoud Festival 2023 werkte wederom met Marieke Jissink, op wiens verzoek wij haar functietitel aanpasten van coördinator Inclusie en Diversiteit naar medewerker participatie. Vanaf pagina 14 is een uitgebreid verslag te lezen over de impact en betekenis van de investering in deze functie.

Productie

De uitsplitsing van productie in algemeen en programma hebben we ook dit jaar doorgezet, en voegde aan het productieteam een hoofd facilitaire productie toe vanwege de te grote druk op hoofd algemene productie in 2022. Deze drie-eenheid is uitstekend bevallen en passen wij voor de editie in 2024 zeker weer toe.

Marketing

Marco van Es draaide zijn tweede festival en met succes. De noodzakelijk verheldering in communicatie heeft

plaatsgevonden, een nieuwe website ging de lucht in en o.a. de groei in respons via social media groeide. Eén en ander heeft geresulteerd in een record aantal bezoekers (het bijzondere jaar 2018 uitgezonderd) in 2023. Zie verder onder marketing & communicatie, op pagina 7 en verder.

Bestuur

Binnen het bestuur vonden geen mutaties plaats. De twee bestuursleden die eerder hun vertrek aankondigden zitten nog formeel in het bestuur, dat per 1 september 2023 overgaat naar een Raad van Toezicht. Dit proces is begeleid door Cultuur & Ondernemen. Zodra er sprake is van een Raad van Toezicht wordt de directie bevoegd om zelf betalingen te mogen doen, op basis van een nieuw directiereglement. De Raad van Toezicht zal dan met hulp van de directie gaan werven voor nieuwe leden, met o.a. het profiel sociaal-maatschappelijk en financieel.

Toepassing Wet Normering Topinkomens

Het bestuur en de directie zijn op de hoogte van de Wet Normering Topinkomens (WNT) en voldoen hieraan. Het bestuur is onbezoldigd. De honorering van zowel de zakelijk als de artistiek directeur ligt ruim onder de norm die hiervoor binnen de WNT geldt.

Samenstelling bestuur en directie per 16 juli 2023

Ira Judovskaja, voorzitter
Gerrit Kramer, penningmeester
Miranda van Kralingen, bestuurslid
Wilko Jan Aardema, bestuurslid
Piet Bandell, bestuurslid
Lode van Piggelen, bestuurslid

Yoram Ish-Hurwitz, artistiek directeur
Dorien van Londen, zakelijk directeur

7. FINANCIËN

Inleiding

Een meerjarige aanvraagssystematiek wijst ons allen bij herhaling op het feit dat de wereld snel verandert. Van invloed op de huidige cijfers van Oranjewoud Festival (zowel de begroting als de afrekening van 2023) zijn niet alleen de coronajaren maar ook de oorlog in Oekraïne, hoge stroomprijzen, het tekort aan personeel en daarmee stijgende personele lasten als ook politieke keuzes. Denk hierbij vooral aan de Fair Practice Code, met haar meest recente doelstellingen (en dus plichten) voor Fair Pay. In dit hoofdstuk kijken we naar de afrekening van Oranjewoud Festival 2023 die een klein positief resultaat laat zien. Daarbij zoomen we in op afwijkingen van enerzijds de meerjaren-voorspelling 2023 en van anderzijds afwijkingen van de begroting 2023 zoals deze 15 januari van dit jaar door het bestuur is goedgekeurd.

Financiën 2023 in relatie tot de begroting 2021-2024

In grote lijnen zien we aan de kostenkant dat het festival in vergelijking met de meerjaren-forecast dit jaar substantieel minder heeft uitgegeven. De meerjarenbegroting ging uit van 962K, de begroting voor 2023 van 827K en de totale kosten waren uiteindelijk 877K. Onze focus op verminderde uitgaven is te verklaren door een meer voorzichtige prognose van baten, dit als gevolg van meerdere jaren op rij minder goed tot zeer slecht weer. Dit heeft direct zijn weerslag gehad op inkomsten uit recette en horeca en noopte ons tot voorzichtiger begroten. De bescheidenere uitgaven vindt men primair terug bij programmering met de daarmee samenhangende posten inhuur instrumenten, productiekosten, marketing- en communicatie en kosten kassaverkoopsysteem. Aan de batenkant zien we dat de ambitie in de meerjarenbegroting (962K) niet is overgenomen vanwege eerder genoemde argumenten en dat we dit jaar positief eindigden (879K) ten aanzien van de begroting (797K). In de meerjarenbegroting calculeerden wij 256K aan recettes die volgens onze jaarbegroting exact op 150K uitkwamen. Horeca week ook in positieve zin af van onze jaarbegroting, met 90K, 20K meer dan begroot.

BEGROTING 2023 EN AFREKENING

Algemeen

Het proces van afrekenen verliep dit jaar voorspoedig vanwege een aantal factoren, namelijk het aan boord zijn van een zakelijk coördinator, het voorspoedig toesturen van facturen door onze leveranciers (mede naar aanleiding

van onze aangescherpte inkoopvoorwaarden) en door het reserveren van een flink aantal uren direct na het festival door de zakelijk directeur. De afrekening werd de derde week van juli definitief opgesteld door directie met hulp van administratiekantoor Jonkers & De Jonge en kende een week later een goedgekeurde controleverklaring door YOUR Accountants.

De liquiditeit liet de weken na het festival helaas geen snelle betalingen van alle leveranciers toe. Omdat veel van onze fondsen pas uitkeren wanneer zij in bezit zijn van zowel de afrekening als het inhoudelijk verslag, wachten sommige leveranciers nog steeds op hun geld. Dit gebeurt uiteraard wel in goed overleg en na toestemming. Deze situatie is niettemin vervelend en levert veel spanningen op. Zolang de eigen inkomsten en daarmee het opbouwen van het eigen vermogen en daarmee de liquiditeit niet substantieel stijgen, blijft deze situatie zich echter voordoen.

UITGAVEN

Personeel

Deze post laat de grootste overschrijding van uitgaven zien. Waar wij in januari nog uit gingen van een begrote 162K, bleek dit bedrag gedurende de productie onhoudbaar vanwege een groeiende vraag naar inhuur vanuit het team tegen een bovendien steeds hogere prijs. Dat de zakelijk directeur een risico heeft genomen om aan deze verzoeken tegemoet te komen moge duidelijk zijn. Met de overbelasting van de organisatie in 2022 in herinnering zag zij echter dat hierop bezuinigen een mogelijk groter risico zou inhouden, namelijk een verminderde continuïteit van het team. De bijna 29K die extra is uitgegeven, is besteed aan inhuur van productiemedewerkers. Wij zijn ervan overtuigd dat de professionele bezetting, zowel kwalitatief als kwantitatief, en het mooie weer hebben geresulteerd in mogelijk de beste festivaleditie tot dusver. Dit kan zijn vruchten afwerpen in de toekomst, niet alleen vanwege een duurzaam personeelsbestand maar ook vanwege positieve aandacht van sponoren waarin wij ons nu al mogen verheugen. Hoe dit zich vertaalt naar harde resultaten zal editie 2024 moeten uitwijzen.

Programmering

Ook dit jaar werd mede dankzij regelingen van het Fonds Podiumkunsten als de Reeks Compositieopdrachten, Jonge Makers (met extra jaar voor Cora Burggraaf), 2P en programma- en organisatiebijdrage, flink geïnvesteerd in de programmering en musici, waarbij de eerder ingezette lijn wordt voortgezet. De artistiek directeur is met zijn

uitgaven iets onder zijn begroting geëindigd, en heeft voor project Atlas een separate projectbegroting en dekkingsplan gehanteerd om risico's te spreiden.

Productie

Omdat het kernteam vroeg begon, heeft onze hoofd algemeen productie bijtijds mensen en middelen kunnen laten reserveren, waardoor de soms extreme kostenstijging van 25% het festival bespaard bleef. Een verhoging van kosten voor inhuur tenten, vloeren meubilair et cetera was echter onvermijdelijk, getuige de 10% hogere productiekosten in de afrekening.

Locatiekosten

Tot onze spijt zijn we ook dit jaar niet in staat geweest om Staatsbosbeheer te overtuigen van de redelijkheid om als festival uitsluitend te hoeven betalen voor bezoekers die terrein van Staatsbosbeheer betreden (SBB). Voor alle bezoekers, ook aan de Overtuin (geen terrein van SBB) moest het festival wederom een bijdrage betalen aan SBB van € 1,50 pp. Hier viel niet aan te tornen, met risico om toestemming van het gebruik van alle SBB terrein (o.a. de Moestuin, voor ons prachtige podium in de Comfort Zone) kwijt te raken. Vanwege deze afhankelijke positie bevinden wij ons in een zeer lastig parket en gaan met meerder mensen van SBB in gesprek om deze situatie te proberen te veranderen. We betaalden dit jaar een bedrag van 8.000 euro aan SBB, een bedrag dat veel te stevig drukt op onze uitgaven wat mede hierdoor geleid tot een stevige overschrijding van de kosten. Ten tijde van het maken van de begroting waren wij ervan overtuigd dat de afdracht in 2023 naar beneden zou gaan. Juist vanwege de onzes inziens redelijkheid ervan. Dit moet in 2024 anders.

Reis- en verblijfkosten

Daar waar de reis- en verblijfkosten vorig jaar een overschrijding lieten zien, bleef het festival dit jaar mooi binnen de grenzen van de overigens wel verhoogde kostenpost. Dit is onder andere te verklaren doordat de reis- en verblijfkosten vaak onderdeel vormden van de vergoedingen. De kosten voor crew blijven onverminderd hoog, ook vanwege de gestegen kosten van de hotelkamers.

Marketing & communicatie

Terugblikkend zien wij een gestage lijn van investeren in zichtbaarheid van Oranjewoud Festival, dit jaar bekrachtigd door in het voorjaar de begroting van 80K op te hogen vanwege de keuze om weer een VPRO-gidsbijlage te laten maken. Dit resulteerde in een totaal

van uitgaven van 93K, geheel volgens de bijgestelde begroting. De beperkte zichtbaarheid in 2021 (vanwege Corona) denken wij nu te hebben gecompenseerd, en we zien een mooie basis voor 2024.

INKOMSTEN

Publieksinkomsten

Zowel de inkomsten uit kaartverkoop als uit horeca laten een mooie plus zien ten opzichte van de begroting. Na meerdere edities met slecht weer te hebben moeten kampen, mocht Oranjewoud festival 2023 elke dag genieten van de zon, met onmiddellijk effect op last minute kaartverkoop en extra horecaomzet. De genoteerde inkomsten kaartverkoop a 150K liggen feitelijk nog hoger want de kosten kaartverkoop (1,50 euro per kaart) zijn hierop al in mindering gebracht. Deze kosten en baten worden in 2024 uitgesplitst voor meer transparantie. De investeringen in een heldere marketing en communicatie met o.a. een nieuwe website en extra kassapersoneel wierpen hun vruchten af, naast uiteraard de basis van een sterke programmering. Ons nieuwe hoofd Ticketing, Suze Bonnema, heeft het gehele proces van voorverkoop aan Vrienden, reguliere verkoop en vooral ook verkoop tijdens het festival in goed banen geleid.

De wijzigingen in het horecabeleid hebben effect gehad: het hoofd horeca in 2022 kreeg als zakelijk coordinator een nieuwe functie, maar hield zicht op de horeca financiën zodat de ervaring niet verloren zou gaan. Voor, tijdens en na het festival bestond het horecateam uit de zakelijk coördinator, coördinator bar, coördinator pachters, coördinator backstage catering. Deze kregen ook nog hulp van divers personeel, voor de bemensing van de barren. Dit was, samen met het opheffen van ons festivalrestaurant, een gouden greep. De enorme piekdrukke door het mooie weer werd uitstekend opgepakt met een alerte in- en verkoop. De omzet van bijna 93K (vergelijk begroting 70K) was een tour de force van het horecateam die wij dan ook graag volgend jaar ongewijzigd willen terugzien.

Private fondsen en sponsors

Inkomsten uit private fondsen waren hoger dan begroot omdat wij na het vaststellen van de begroting nog een aantal nieuwe aanvragen hebben ingediend en toegekend gekregen. Van deze fondsen valt vooral de ELJA Foundation op, die met een ruimhartige toekenning van 20.000 euro onze ambities voor de *Family Zone* enthousiast onderstreept. De foundation was ook tijdens het festival te gast, en verdere samenwerking ligt in het

verschiet. Wij verwelkomden als nieuwe fondsen voor ons festival Pieter Bastiaan, Stichting Herason, Abe Bonnema en Ritske Boelema Gasthuis, mede dank zij de hulp van sponsorwerver Evelyne de Kroon. Verder willen we graag benadrukken hoe gelukkig wij ons prijzen met een groot aantal zeer loyale financiers die het festival vaak vanaf het eerste uur ondersteunen, zoals de Julia Jan Wouters Stichting, de Nico Nap Foundation, de Stichting Van Panhuys maar ook Sena, Dioraphte, Zabawas en Fonds21. De doelstelling van 105K aan inkomsten vanuit sponsoring is ondanks verschillende wervende activiteiten niet gehaald, net als vorig jaar een teleurstellend resultaat. De missende 22K doet zich extra hard gelden nu we een positief resultaat hebben behaald en dus een start met een eigen vermogen hadden kunnen maken. Het plan is om voor 2024 een sponsorwerver in te huren van een deel van de vergoeding van de zakelijk directeur. Zodra een werver is gevonden, zal deze stap worden gezet. We zoeken naar een persoon met een breder netwerk in Friesland dan de zakelijk directeur. De zakelijk directeur zal wel in alle gevallen zorgdragen voor onderhandeling en contracten, de werver is bedoeld voor de zichtbaarheid, de eerste contactmomenten en het aandragen van mogelijk geïnteresseerde partijen. Positief was de aanhoudende steun van de Rabobank (hoewel niet meer voor hetzelfde bedrag want geen hoofdsponsor meer) en vooral ook de onmisbare betrokkenheid, niet alleen financieel, van Stichting FB Oranjewoud. Zonder zich met de inhoud te bemoeien is dit een relatie die altijd klaar staat wanneer je haar nodig hebt. Tot slot gaan we voor volgend jaar ook actief op zoek naar meer sponsors zoals Zwanenburg, lokale, betrokken ondernemers die samen het festival nog steviger kunnen ondersteunen.

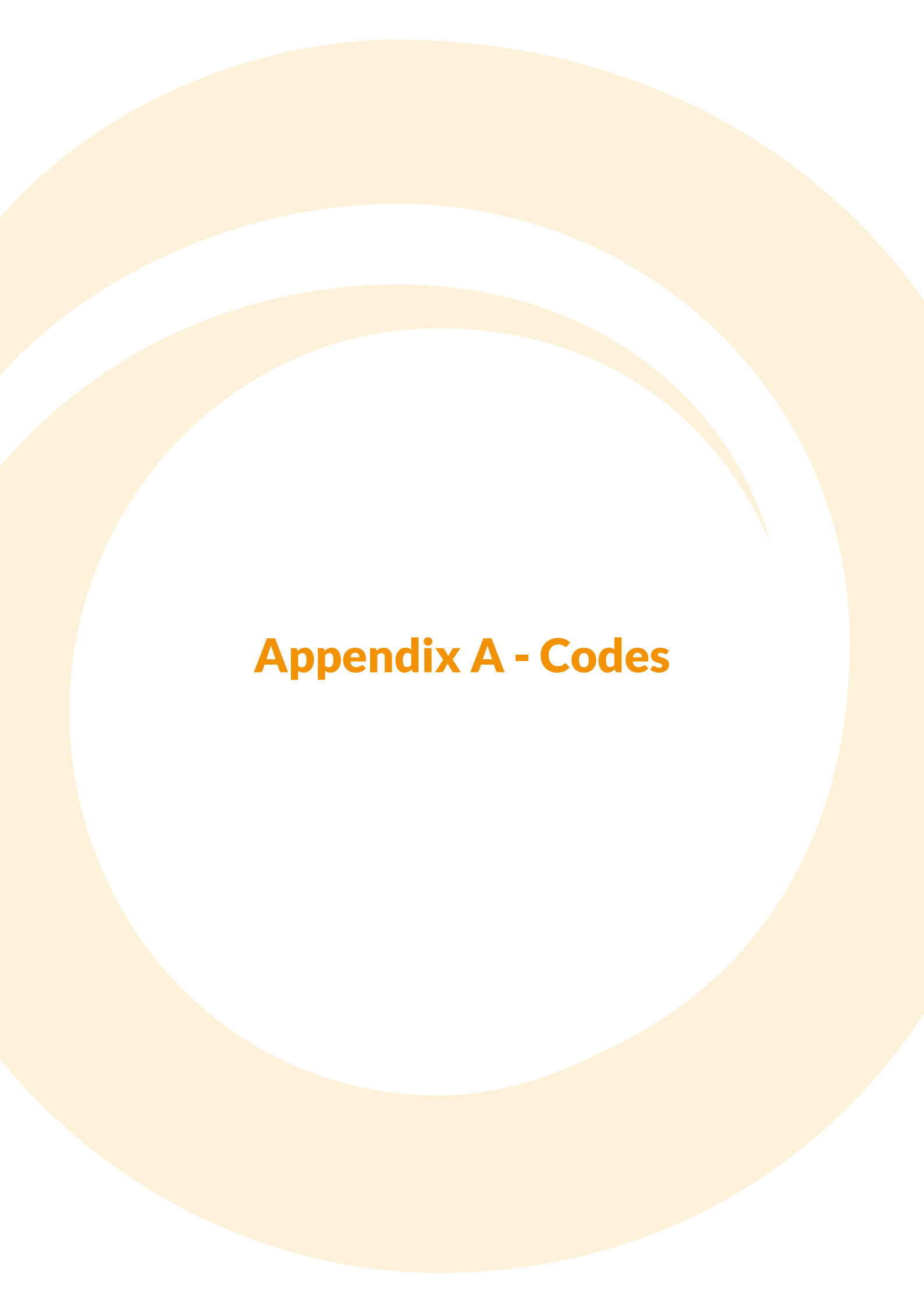
Tot slot

De plussen (vooral nieuwe fondsen en horeca) en minnen (vooral personele lasten, sponsoring) van 2023 waren ten tijden van het maken van de begroting voor 2023 niet te voorzien, zoals ook voor 2024 niet alles is te voorzien. Waar we wel op blijven sturen is een begroting die eerder kleiner dan groter wordt. Vooral de inkomsten uit recettes en horeca gaan we naar beneden bijstellen zodat we minder risico lopen dan de afgelopen jaren. Vallen de inkomsten mee, dan wordt het tijd voor een reserve om tegenvallers de jaren die volgend op te kunnen vangen. Ook zal het festival de kosten voor de inhuur van personeel gaan ophogen, in lijn met de Fair-Pay-richtlijn. Daarnaast willen de uitgaven voor locatiehuur verlagen (zie hierboven) en houden we rekening met juist weer hogere kosten als het gaat om nieuwe ecologische

onderzoeken en rapporten.

De zakelijk coördinator gaat in functie terug naar hoofd horeca, en in plaats daarvan gaat de directie op zoek naar een financiële administrateur om de zakelijk directeur bij te staan. Daarnaast zal de nog te werven nieuwe portefeuillehouder financiën van de nog op te richten Raad van Toezicht een intensieve samenwerking met de zakelijk directeur aangaan.

Dorien van Londen en Yoram Ish-Hurwitz
Ameide/Oranjewoud, 28 augustus 2023

Appendix A - Codes

Oranjewoud Festival staat midden in de samenleving. Dat blijkt ook uit de manier waarop de verschillende codes worden gehanteerd. Het festival probeert zich daartoe te verhouden door te leren van andere organisaties en daarmee samen te werken.

CODE GOVERNANCE CULTUUR

Beginstatus 2022

Oranjewoud Festival werkt met het bestuur-directiemodel. Binnen dit model liggen alle taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden bij het bestuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk maar heeft het formuleren en realiseren van alle plannen en ook de dagelijkse leiding gedelegeerd aan een tweehoofdige directie. Deze bestaat uit een ervaren zakelijk directeur, verantwoordelijk voor de praktische organisatie, de financiële coördinatie en sponsorwerving, en een ervaren artistiek directeur, verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling, meerjarige projecten en de fondsenwerving. De precieze taakverdeling is vastgelegd in een directiereglement. De directie stuurt een festivalteam aan van ca. tien personen met verantwoordelijkheden op het gebied van marketing, productie, participatie, horeca, kaartverkoop en vrijwilligerscoördinatie. Oranjewoud Festival onderschrijft de Governance Code Cultuur en de acht bijbehorende principes. De Stichting heeft sinds 2011 de status van Culturele ANBI en publiceert in dat verband de jaarverslagen en meerjarenplannen binnen de daartoe gestelde termijnen via de website. Naast de hoofdstichting is er een onafhankelijke Stichting Vrienden Oranjewoud Festival die zich uitsluitend bezighoudt met het werven en informeren van particuliere en kleine zakelijke donateurs.

Doelstellingen in 2022

Een aantal aanbevelingspunten uit de code verdiende in 2022 bijzondere aandacht:

- Het optimaliseren van de bestuurlijke inrichting
- Het optimaliseren van de uitvoerende organisatie, waaronder een betere afstemming tussen programma en productiecapaciteit
- Terugbrengen van uitgaven, rekening houdend met het wegvallen van de coronasteun en verwachte prijsstijgingen
- Vastleggen bestuurlijke taakverdeling
- Het functioneren van het bestuur door zichzelf laten evalueren met extern toezicht daarop
- Openbaar maken van vacatures voor nieuwe bestuursleden

Ontwikkelingen bestuur in 2022

Op initiatief van het bestuur is in oktober 2022 een onderzoekstraject gestart onder regie van het bestuur met advies van Cultuur+Ondernemen. Doel daarvan was om het functioneren van het huidige bestuursmodel te onderzoeken en daaruit conclusies te trekken over mogelijke aanpassingen die leiden tot verbetering van de Cultural Governance van Stichting Oranjewoud Festival. Op grond van de uitkomsten van het onderzoek heeft het bestuur besloten over te stappen op een Raad-van-Toezichtmodel met als voornaamste reden dat dit model beter aansluit bij de huidige praktijk.

Ontwikkelingen directie en festivalteam in 2022

Om de uitvoerende organisatie optimaal te laten functioneren en de werk- en vergaderdruk te verminderen, wordt sinds september 2022 gewerkt met een vierhoofdig kernteam, bestaande uit de directie, het hoofd productie en het hoofd marketing. Het kernteam komt tweewekelijks bijeen, dichterbij het festival vaker. Elk kernteamlid stuurt een onderliggend team aan dat naar behoefte overlegt. Eens in de vier weken is er een plenaire vergadering van het hele festivalteam, dichterbij het festival vaker. Overige ontwikkelingen:

- De *zakelijk directeur* heeft ondersteuning gekregen van een zakelijk coördinator voor administratieve ondersteuning met aandacht voor een efficiëntere betalingsstroom en de preproductie van de horeca, waardoor meer tijd vrijkomt voor het werven van sponsors en relatiebeheer.
- De *artistiek directeur* heeft ondersteuning van twee nieuwe programmeurs: componisten Remy Alexander en Anne-Maartje Lemereis. Zij zijn per editie 2023 verantwoordelijk zijn voor de nieuwe hoofdprogrammalijs *Family Zone*, voorheen *De Kinderproeftuin*. Ook het *Hoofd Programmaproductie*, Margreet van Litsenburg, maakt deel uit van het programmateam.
- Het *Hoofd Productie*, Enno Feenstra, heeft hulp gekregen van een *Hoofd Techniek* in de aanloop naar en meer ondersteunend personeel gedurende het festival.
- Het *Hoofd Marketing*, Marco van Es, heeft ondersteuning gekregen in de vorm van een *Assistent Marketing*, Suze Bonnema, en een stagiair, Suzanne Boer.
- De *Medewerker Diversiteit & Inclusie*, Marieke Jissink, kreeg in de loop van 2022 als nieuwe titel *Medewerker Participatie*. Naast diversiteit en inclusie omvatten haar taken het bewaken van fysieke, financiële, culturele en sociale toegankelijkheid van het festival en het in

werking stellen van al hetgeen dat hiertoe bijdraagt.

- Het festival hanteert een actief stagebeleid. In 2022 zijn twee stagiairs aangenomen: Danielle Simmeren, student pedagogiek bij NHL Stenden, die ondersteunende taken heeft in de *Family Zone* en Suzanne Boer, saxofoonstudent bij ArtEZ, die de marketing ondersteunt.

Eindstatus 2022

- Het proces richting Raad-van-Toezichtmodel is in gang gezet. Het vastleggen van de bestuurlijke taakverdeling, de evaluatie van het functioneren van het bestuur en het openbaar maken van vacatures maken hier deel van uit;
- Het uitvoerende team is geoptimaliseerd en operationeel;
- De begroting is teruggebracht.

FAIR PRACTICE CODE

Beginstatus 2022

- *Arbeidsvorm en beloningsstructuur* - Oranjewoud Festival werkt tot op heden uitsluitend met zzp'ers en vrijwilligers. De zzp'ers ontvangen een vaste vergoeding (per dag of per festival). Daarbij volgt het festival de gangbare tarieven in de (noordelijke) cultuursector. Vrijwilligers ontvangen in sommige gevallen een vrijwilligersvergoeding, afhankelijk van duur en verantwoordelijkheid van de werkzaamheden. Alle medewerkers, inclusief vrijwilligers, ontvangen een reiskostenvergoeding en tijdens het festival goede maaltijden en overnachtingen indien nodig. Bestuursleden werken onbezoldigd, de vergoeding van de directieleden valt ruim binnen de wettelijke normering topinkomens. Het festival betaalt de uitvoerende musici over het algemeen hun vraagprijs.
- *Persoonlijke ontwikkeling* - Bij de inschrijving geven vrijwilligers aan in welke functie zij willen werken. Het festival zorgt voor de begeleiding. Dat geldt ook voor stagiaires en studenten die op het festival werken. In een jaarlijkse evaluatie met leden van organisatie team en een deel van de directe medewerkers worden ervaringen van de afgelopen editie en de ideeën voor de komende editie(s) besproken.
- *Talentontwikkeling* - Oranjewoud Festival heeft zich naast een presenterend festival ontwikkeld tot een producerend festival dat met (nieuwe) makers werkt. De kennis die aanwezig is binnen (het netwerk van) de organisatie wordt ingezet om makers de ruimte te geven nieuwe producties te ontwikkelen. Het festival ondersteunt de nieuwe makers op inhoudelijk vlak,

maar ook op zakelijk en organisatorisch gebied.

- *Transparantie en veiligheid* - Oranjewoud Festival heeft de status van Culturele ANBI en publiceert onder meer de jaarverslagen en meerjarenplannen. Ook intern binnen de organisatie is er sprake van transparantie en een non-hiërarchische setting waarbij uitwisseling van ideeën op elk vlak wordt gestimuleerd. In periodieke evaluatiegesprekken kan alles besproken worden. Het bestuur speelt een rol bij eventuele geschillen binnen het team of directie.

Doelstellingen voor 2022

Blijvende doelstellingen zijn:

- Vergoeding medewerkers op basis van reëel gewerkte uren
- Duurzame ontwikkelingsmogelijkheden bieden aan onze medewerkers, alsmede een helder vastgelegde taakverdeling en meer diversiteit onder de medewerkers
- Talentontwikkeling van makers stimuleren
- De aanwezigheid van een onafhankelijk vertrouwenspersoon waar medewerkers zich toe kunnen wenden

Ontwikkelingen in 2022

Op 15 oktober 2022 ontving Oranjewoud Festival de *Nieuw Geneco Fair Practice Award* voor het project *Toonzetters*. De jury:

'Niet alleen is het artistieke plan slim opgezet, maar ook zakelijk is alles voorbeeld stellend geregeld. Oranjewoud Festival heeft als bevlogen en ervaren producent gezorgd voor een stevige zakelijke basis en fair-practice-condities voor de componisten, en daarbij veel aandacht besteed aan speelkansen, promotie en doorontwikkeling. Zo is al in vroeg stadium de samenwerking gezocht met verschillende festivals en zalen en is een uitgebreide tournee gerealiseerd. Ook verschijnt er een cd. De jury ziet dit als een voorbeeld van krachtenbundeling tussen makers, producenten en programmeurs. Een manier om jonge makers op een substantiële en duurzame manier in de schijnwerpers te zetten. Fair Practice door in te zetten op de toekomst.'

Overige ontwikkelingen:

- *Vergoedingen* - Sinds het vierde kwartaal van 2022 vertegenwoordigt Oranjewoud Festival klassieke muziekfestivals aan de ketentafel van PACCT om in opdracht van de Staatssecretaris eerlijke betaling van klassieke musici in kaart te brengen.
- *Persoonlijke ontwikkeling* - De persoonlijke ontwikkeling van medewerkers gaat gestaag door. Taakverdelingen

worden verder verrijnd en medewerkers groeien in functie en taken: de functie *Hoofd Horeca* is vervallen. De betreffende medewerker is nu zakelijk coördinator / *Hoofd Ticketing*, Afke de Jong, is op haar verzoek *Assistent Productie* met specifieke verantwoordelijkheid *Expedition Zone* / *Assistent Marketing* Suze Bonnema heeft daarnaast de functie van *Hoofd Ticketing* aangenomen / *Hoofd Productie* gesplitst in algemeen en technisch. Thijs ten Berghe is gepromoveerd van productie-assistent naar *Hoofd Techniek* / Anne-Maartje Lemereis en Remy Alexander zijn van workshopsleiders van *De Kinderproeftuin* gepromoveerd naar programmeurs en coördinatoren van de *Family Zone* / Sander Boonstra was assistent-coördinator vrijwilligers en is nu *Coördinator Hospitality* / Bernd Haberkort was horeca-assistent en is nu *Coördinator Horeca*.

- **Talentontwikkeling** - De toekenning binnen de FPK-regeling Reeks compositieopdrachten heeft geleid tot een inspirerende impuls onder componisten. Met name *Toonzetters*, waarbij twintig jonge componisten een compositieopdracht kregen, is hier een goed voorbeeld van. Het partnerschap met Station Noord heeft geleid tot een driejarige begeleiding van regisseur/componist/kunstenaar Robin Coops vanaf 2023, waarbij wordt samengewerkt met het Noord Nederlands Orkest. Cora Burggraaf had in 2022 een tussenproject en is dat jaar gestart aan haar laatste project binnen het nieuwe-makerstraject wat in 2023 wordt afgerond, geheten *Coming of Age*.

Eindstatus 2022

- **Vergoedingen** - Het traject van PACCT is lopende. Een CAO voor musici en ensembles wordt pas in de loop van 2023 verwacht. Hierdoor ontbreekt een helder referentiekader waaraan wij onze toepassing van de Fair Practice Code kunnen toetsen. In afwachting van de uitkomsten van PACCT houdt OF zich aan een vaste vergoeding. Uitvoerende kunstenaars ontvingen in 2022 een minimum van € 400 per optreden. In de meeste gevallen was de vergoeding echter vele malen hoger. In 2022 zijn de uurtarieven van het kernteam gelijkgetrokken tot een bedrag van circa € 35 excl. BTW per uur.
- **Persoonlijke ontwikkeling en talentontwikkeling** staan goed op de rails.
- **Vertrouwenspersoon** - Eind 2022 was penningmeester Gerrit Kramer vertrouwenspersoon en zal dat in 2023 blijven, na zijn terugtreden als bestuurslid.

CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE

Beginstatus 2022

- **Programma** - Oranjewoud Festival is zich bewust van de beperking van het huidige canonische repertoire en legt muzikale verbindingen met andere culturen.
- **Partners** - Met de aanstelling van de *Medewerker Diversiteit* is de samenwerking met partners op sociaal-maatschappelijk gebied beter geborgd en is de uitgangspositie van de Code Diversiteit & Inclusie geoptimaliseerd.
- **Personeel** - Bij het samenstellen van het bestuur en het organisatieteam wordt eerst gekeken naar een diverse samenstelling, waarbij kennis, kunde, ervaring en netwerk passend moeten zijn bij de vacature. Het bestuur bestond begin 2022 uit vier mannen en twee vrouwen. Allen hadden een Westerse achtergrond met diverse sociale achtergronden en leeftijden, met uitzondering van de voorzitter die een Slavische achtergrond heeft. De directie bestond uit een mannelijke artistiek directeur en een vrouwelijke zakelijk directeur. Het festivalteam bestond en bestaat in meerderheid uit vrouwen, de leden zijn divers van leeftijd en sociale achtergrond. De culturele diversiteit is gering.

Bij de medewerkers tijdens het festival is de genderverhouding redelijk in balans. Er is een grote variatie in leeftijd, opleidingsniveau, sociale en culturele achtergrond. Tijdens het festival werd ook gewerkt met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en/of maatschappij. De begeleiding is in handen van gespecialiseerde organisaties. De genderverhouding onder uitvoerende kunstenaars is behoorlijk in balans met 58% mannelijke en 42% vrouwelijke musici.

- **Publiek** - Oranjewoud Festival heeft altijd opengestaan voor alle publiek, ongeacht achtergrond en komaf. Wij zorgen voor financiële en fysieke toegankelijkheid, naast een inhoudelijk programma dat in de basis voor een breed publiek aantrekkelijk is. In 2018 hebben wij Werkgroep Toegankelijkheid Leeuwarden onderzoek laten doen naar de toegankelijkheid van het festival, gevolgd door monitoring tijdens de daaropvolgende edities. De adviezen van de werkgroep zijn opgevolgd en worden jaarlijks gemonitord. Vrijwel het volledige festival is toegankelijk voor bezoekers met een fysieke beperking door extra vervoer en speciale parkeerfaciliteiten. Er wordt gewerkt aan speciale voorzieningen voor bezoekers met een gehoor-/zichtbeperking. Hulphonden zijn in het hele gebied toegestaan.

Sinds 2019 werken wij met *De Toegift*. Hierbij kunnen bezoekers bij hun kaartbestelling een donatie doen die geïnteresseerden met een smalle beurs in staat stelt kaarten te kopen voor het hoofdprogramma. Distributie van het opgebouwde krediet blijkt nog steeds een uitdaging te zijn om organisatorische redenen.

Jaarlijks organiseren wij het *Proeftuinontbijt*. Inwoners van Oranjewoud worden uitgenodigd voor een gratis ontbijt in *Festivalhart de Proeftuin* als dank voor de gastvrijheid en ter compensatie van de tijdelijke drukte in het gebied. Dit ontbijt heeft een merkbaar sociale functie.

Doelstellingen voor 2022

- Het leggen van muzikale verbindingen met andere culturen
- Financiële, fysieke, sociale en culturele toegankelijkheid verhogen
- Continue alertheid op werven op personeel ten gunste van diversiteit en inclusie
- Inclusiever programma en een hogere mate van toegankelijkheid
- Met meer partners op sociaal-maatschappelijk gebied samenwerken
- De effectiviteit van *De Toegift* optimaliseren

Ontwikkelingen in 2022

- *Programma* – De aandacht voor diverse programmering uitte zich in optredens van de Iraanse slagwerkers Keyvan en Bijan Chemirani, het Amsterdams Andalusisch Orkest, leden uit de Staalmeesters van Stichting Tonality. Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne is tijd ingeruimd voor een Oekraïne Special waarbij een aantal jonge talenten optraden dat met hun moeders was gevlucht uit Oekraïne. Russische musici bleven eveneens welkom op het festival. Na de zomer van 2022 is gestart met een meerjarig

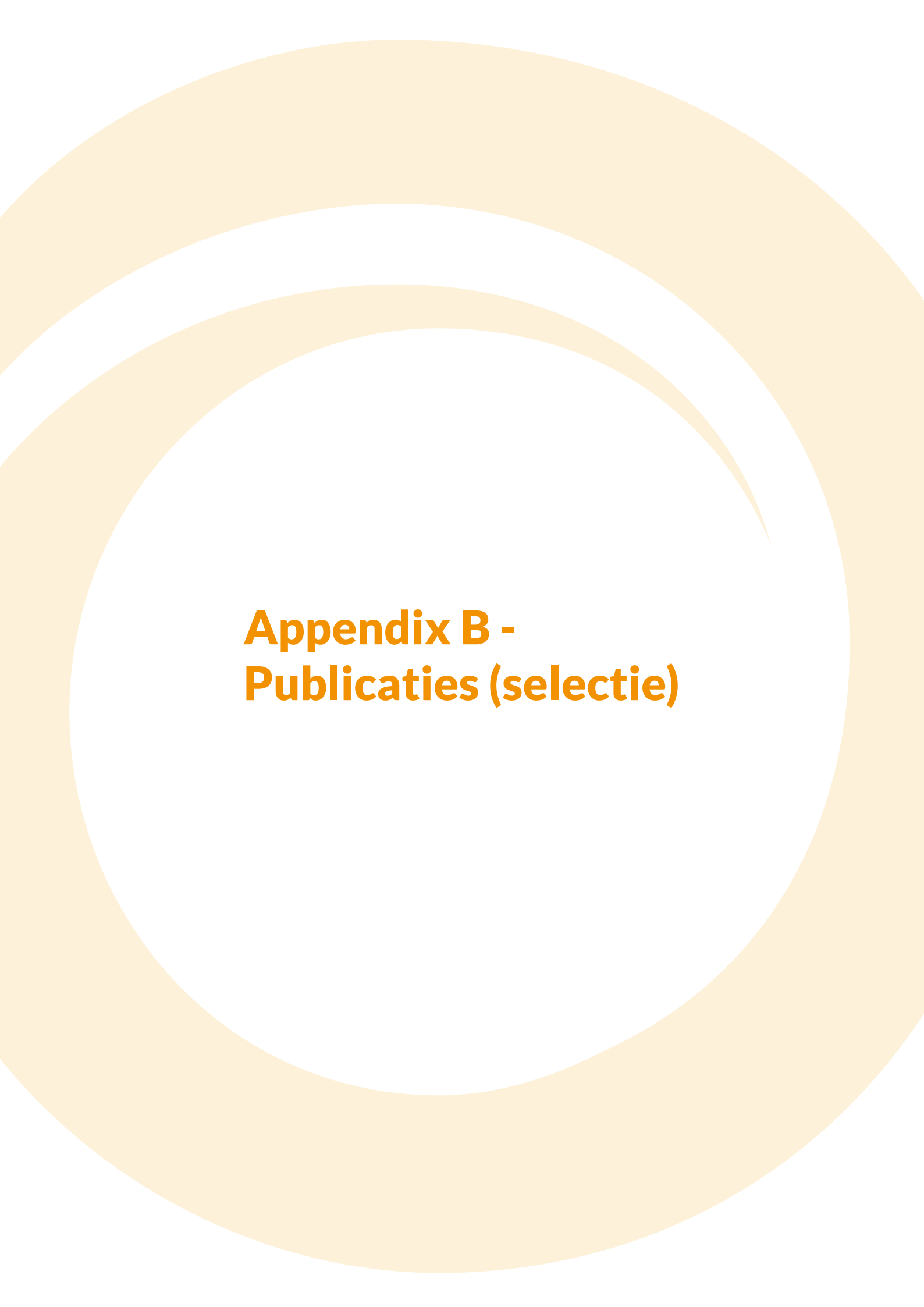
project rond het Atlas Ensemble. Deze omvat meerdere compositieopdrachten aan Joël Bons en moet leiden tot een Atlas Orkest in 2025.

- *Personeel* – Per 1 januari 2022 is een *Medewerker Diversiteit & Inclusie* aangesteld, in hetzelfde jaar hernoemd tot *Medewerker Participatie*. Deze benaming is gekozen vanwege de dubbele betekenis die aan de term 'diversiteit' kan worden ontleend, afhankelijk van het ingenomen perspectief.
- *Publiek* – Er is al jaren aandacht voor sociale diversiteit van het publiek, waarbij in 2022 grote focus is ontstaan op kinderen vanwege de groei en ontwikkeling van *De Kinderproeftuin*. In 2022 is begonnen met het structureel samenwerken met een aantal basisscholen in de gemeente. Voor kinderen van de bovenbouw werd het speciale programma *Het Festival als Klaslokaal* ontwikkeld in *De Kinderproeftuin* dat onder schooltijd wordt bezocht. Daarmee hebben wij een bredere sociale laag bereikt onder kinderen dan tijdens het festival zelf.

De Toegift en samenwerking met organisaties als het COA, Talant, Wender, Friesland College, RondonZorg, Werkgroep Toegankelijkheid, Caleidoscoop, Kwadrantgroep en de voedselbank zijn gecontinueerd en hebben een grote groei laten zien in lijn met de investering in het aanstellen van een *Medewerker Participatie*. Dit is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 3, paragraaf sociaal-maatschappelijk.

Eindstatus 2022

- Met de uitbreiding van de taken van de *Medewerker Participatie* is niet alleen het streven naar diversiteit en inclusie beter geborgd en verrijkt met nieuwe inzichten uit het diversiteitsbeleid. Ook is bewustzijn gecreëerd over hoe ons eigen denken over identiteit en sociale positie invloed kan hebben op machtsverhoudingen. Dit is een continu proces waarin Oranjewoud Festival zich een actief lerende organisatie toont. Zo leren wij van (collega) organisaties, worden wij hierover geïnformeerd door de Vereniging van Podiumkunstenfestivals, laten wij ons inspireren door de nieuwsbrief *Diversiteit & Inclusie* en staan wij in contact met personen als Hooman Nasini, thans directeur van Society in Motion.
- De manier die in samenspraak met de Voedselbank is gevonden om de gelden die beschikbaar zijn gesteld via *De Toegift* onder geïnteresseerden te verspreiden, vraagt om verdere verbetering.
- Projectplan Atlas Project voltooid, beoogd partnership met Arcadia, de door de provincie Fryslân ingestelde legacy-organisatie van Leeuwarden-Friesland Culturele Hoofdstad van Europa 2018.

Appendix B - Publicaties (selectie)

REPORTAGE **ATLAS ENSEMBLE**

Instrumenten uit de hele wereld (weer) samen

Een Europese viool die weer samenklinkt met een Turkse kemençe, een Indiase sarangi en een Chinese zhonghu: het 'Nederlandse' Atlas Ensemble is herboren. Dit weekend zijn ze te horen op het Oranjewoud Festival.

Door onze redacteur **Rahul Gandolahage**

ORANJEWOUD. Wagentjes met bouwmaterialen rijden af en aan op landgoed Oranjewoud in Friesland. De eerste grote festivaltenten staan al in de Overtuin, maar aan de kleinere tentjes, de kassa en de herca wordt woensdag nog druk gebouwd. Vrijdagavond moet alles klaar zijn voor het Oranjewoud Festival, het eerste grote klassieke muziek buitenfestival van het seizoen.

In het statige witte landhuis, het centrum van het landgoed dat ooit toebehoorde aan Albertine Agnes van Nassau (weduwe van Willem Frederik van Nassau, 17de eeuwse Friese stadhouder), repeteert een ensemble dat je met recht een bont gezelschap mag noemen. Bepelers van de Chinese pipa, Azerbeidzjaanse tar en Iraanse ud zitten naast elkaar. Daarvoor op een rijtje: een Syrische qanun, een Europees cimbaal, een Chinese guzheng. Links zit de strijkersgroep: een Turkse kemençe, een Indiase sarangi, en onder andere een Chinese zhonghu. Allemaal totaal verschillende instrumenten, en toch horen ze maar tot drie oeroude snaarinstrumentfamilies: respectievelijk de luiten, de citers en de 'violen'. Honderden jaren geleden ontstonden ze, met een gemeenschappelijke voorouder die zich over de wereld verspreidde en in allerlei culturen op een eigen manier werd doorontwikkeld, of simpelweg omdat op meer plekken op de wereld hetzelfde concept werd uitgevonden. De Europese doorontwikkelde vormen van de strijkers

zitten er ook tussen: viool, altviool, cello, contrabas. Het is de wederopstanding van het Atlas Ensemble.

Joël Bons, componist en medeoprichter van het Nieuw Ensemble, een gezelschap dat zich richtte op nieuw gecomponeerde muziek van met name buitenlandse componisten, startte in 2002 onder die vlag ook het Atlas Ensemble: een projectorkest met musici uit allerlei (voornamelijk Midden-Oosterse en Aziatische) landen, en hun instrumenten, voor wie nieuwe composities werden geschreven. Het leidde in 2016 tot een Grawemeyer Award for Music Composition, voor Bons' werk *Nomaden*. Maar met het wegbezuinigen van de subsidie van het Nieuw Ensemble, stierf in 2019 het Atlas Ensemble af.

Rol voor iedereen

Totdat het Oranjewoud Festival dit jaar aankondigde het ensemble met een driejarig traject nieuw leven in te blazen. Dit jaar met strijkinstrumenten, volgend jaar met blaasinstrumenten en in 2025, als alles goed gaat, met een heel orkest groter dan Atlas ooit geweest is.

Bons loopt woensdagochtend weer gelukkig langs de zestien verzamelde instrumenten, trekt en duwt aan snaren en vertelt honderduit over alle verschillen en overeenkomsten - zoals hij ook gaat doen op de concerten dit pinksterweekend. Niet iedereen uit het oude Atlas Ensemble kon erbij zijn, maar daarvoor in de plaats vond hij overal ter wereld nieuwe mensen. Bons: „Stuk voor stuk grote sterren in hun land.”

Maar hoe voorkom je dat een concert van zo'n bont gezelschap aan instrumenten niet meer wordt dan een geinig rareitenkabinetje? Één ingrediënt uit allerlei verschillende landen maakt nog geen gerecht. Hoe benut Bons de kunde van de musici optimaal, hoe laat hij zo veel instrumenten die in eeuwen helemaal met een muziektraditie verweven zijn, tot hun recht komen?

„Door musici te selecteren die open minded zijn, geen missionarissen van hun eigen traditie. En door vervolgens voor hen hele nieuwe muziek te componeren.” Bons bestudeerde alle instrumenten opnieuw en wisselde maanden filmpjes uit met de musici waarin ze hem vertelden wat hun instrument allemaal wel en niet kan.

„Ik wilde eerst één lang stuk componeren, maar ik ontdekte al snel dat dat niet genoeg was. Ik wilde dit instrument dat laten doen, en zus instrument zo. Nu heb ik tien stukken gemaakt, met voor iedereen een belangrijke rol.”

Voor- en naspelen

Als alle instrumenten op de repetitie tegelijk spelen, klinkt er een verzamelgeluid waarvan je met vrij grote zekerheid kunt zeggen dat het nog nergens ter wereld ooit geklonken heeft. Maar individuele instrumenten zijn nog niet te herkennen. Mooi zijn wel alle motiefjes die Bons componeerde om om beurten gespeeld door het ensemble te meanderen. Je hoort goed hoe de nauw verwante instrumenten over de hele wereld van elkaar

verschillen.

Die herhalende motiefjes hebben ook een praktische reden, legt Bons uit. „Negentig procent van de muziek op de wereld wordt gemaakt in een orale traditie. Je leert en studeert die door te luisteren, niet door bladmuziek te lezen, zoals wij gewend zijn. Maar mijn muziek staat op papier. Dat was voor sommige nieuwe leden lastig. Ik ontdekte dat het veel beter werkt om een melodie te schrijven voor een bladmuziek lezend lid, en tegen de niet-ervaren bladmuzieklezers te zeggen: 'dat speel je na' of 'daar mag je improviseren'.” Naast muziek lezen ook het letten op dirigent Ed Spanjaard voor sommigen duidelijk nog een extra complicatie; het concept van een niet meespelende leider is in veel culturen onbekend. „Die mensen zeg ik Ed soms helemaal te negeren, en naar hun medespelers te luisteren. Dat werkt.”

„Wat je niet wilt, is dat het publiek weinig meer ervaart dan 'Goh dat is een leuk instrument, dat heb ik nog nooit gezien'”, zegt Yoram Ish-Hurwitz, artistiek leider van het Oranjewoud Festival, op wiens initiatief het ensemble onder de vleugels is genomen. „Dat is niet diepgaand genoeg. Wat je wel wilt, is dat de klank van die instrumenten zo normaal wordt, dat componisten en publiek uiteindelijk bij nieuwe muziek denken: 'Hmm, wat mis ik nog? O ja, de klank van een kameel!'”

Het Atlas Ensemble met muziek van Joël Bons o.l.v. Ed Spanjaard is te horen op het Oranjewoud Festival van 26 t/m 29 mei. Info en programma: oranjewoudfestival.nl

Ik heb tien stukken gemaakt, met voor iedereen een belangrijke rol

Joël Bons
componist

Leden van het Atlas Ensemble repeteren op Landgoed Oranjewoud in Friesland voor het Oranjewoud Festival, het eerste grote klassieke muziek buitenfestival van het seizoen.

FOTO: KEES VAN DE VEEN

Recensie

Film, televisie, muziek, theater, beeldende kunst en boeken: alle recensies uit de Volkskrant zijn verzameld op volkskrant.nl/recensies

Recensies

Van geurconcert tot **Bach op de bandoneon**: het Oranjewoud Festival is er voor iedereen die houdt van conventioneel, verkennend en speels.

Oranjewoud Festival
Klassiek

Oranjewoud Festival (26 t/m 29 mei), 27/5, Parklandschap Oranjewoud bij Heerenveen. De concerten van het Chianti Ensemble, het Isabelle van Keulen Ensemble en het Quatuor Ebène worden op 4/6 uitgezonden in het Avondconcert op npoklassiek.nl.

In die laatste categorie schudden de twee violisten en pianist van **The ThreeX** met oneerbiedige brille Beethoven en Ennio Morricone door elkaar.

Als kinderen deze geur ruiken, dan kijken ze weg van hun mobiel. Aan het woord is 'geurjockey' Erich Berghammer, artiestennaam Odo7. Met een verstuiver in elke hand sproeit hij parfum in twee grote ventilatoren die een zoete, warme geur door de zaal verspreiden. Kardemom en sandelhout, erg lekker. Geuren laten zich moeilijk omschrijven. Misschien kan je ze beter verklanken, zoals cellist Maya Fridman tracht te doen.

Met optredens als dit 'geurconcert' spreekt het Oranjewoud Festival bezoekers aan die benieuwd zijn naar nieuwe ervaringen. Fridman speelt en zingt stemmige stukken met galmende elektroklanken van eigen hand en van onder anderen Bryce Dessner en Karen Tanaka, terwijl Berghammer via de neus een Fins woud (bloemen, moom) of een Griekse heuvel (wierook, laurier) oproept.

Eigenlijk zou je de walm en de haast rituele muziek in het donker moeten beleven, en niet in de centrale ruimte met glazen gevels van Museum Belvédère. Op de zonnige zaterdag tijdens het Pinksterweekend ziet het Friese parkgebied Oranjewoud er te schilderachtig en ongevaarlijk uit, afgezet tegen de enigmatische klanken. Maar de koppeling van gehoor

en reukzin is zonder meer geslaagd.

Een avontuurlijke inborst is voor Oranjewoud echter niet vereist. Het festivalprogramma is heel duidelijk in drie smaken opgedeeld, elk met een eigen zone op het terrein: conventioneel, speels en verkennend (zoals het geurconcert). Er is ook een gedeelte met 'doe-dingen' en voorstellingen voor kinderen, en tussen de oudere klassieke muzikale hebbars lopen veel jonge ouders met picknicktassen en kleuters op blote voeten.

In de gezellig drukke 'proeftuin' kun je op een terras de hele dag aan je koffie nippen en naar miniconcerten luisteren, maar wie echt van de muziek wil genieten, reserveert kaartjes voor een of meerdere optredens.

Op naar de 'play zone', waar we cross-over, humor en verrassende combinaties mogen verwachten. Singersongwriter Pitou deelt het podium met het Matangi Quartet en het saxofoon-

kwartet Artvark. Allemaal fijne Nederlandse artiesten die hun verschillende werelden – pop, klassiek en jazz – samen proberen te brengen in eigen liedjes van Pitou, maar ook in *Babooshka* van Kate Bush. Dat komt erop neer dat de twee ensembles Pitou begeleiden in weinig spannende arrangementen. De nummers waarin iedereen afzonderlijk optreedt zijn veel sterker: Pitou die zichzelf begeleidt op gitaar, Matangi met Philip Glass en Artvark met hun improvisaties.

Echt speels wordt het tijdens het concert van The ThreeX, twee violisten en een pianist die met oneerbiedige brille Beethoven en Ennio Morricone door elkaar schudden en een stukje uit Mozarts *Requiem* midden in een Hongaarse csardas gooien. Rimski-Korsakovs razende *Vlucht van de hommel*, met vliegenmepper en al, is een kolfje naar hun hand. Vioolstokjes vlie-

gen door de lucht, er wordt gestreken met in elkaar gehaakte ellebogen en af en toe wordt er vreselijk gekrast. *Concierto de Aranjuez*, het *Zwanenmeer*, *Skyfall*, Johann Strauss en de Beatles volgen elkaar in rap tempo op. Ondertussen zit je naar drie echte virtuelen te luisteren.

Voor 'gewone' klassieke concerten ga je naar de 'comfort zone'. In het tweede pianokwintet van Fauré blijven de opvattingen van het Chianti Ensemble onduidelijk, maar ze spelen vurig en doelgericht in Erich Korngolds *Pianokwintet*, een boeiend stuk dat best vaker op de lesse-naars mag. In de namiddag klinkt Bach op de bandoneon door het Isabelle van Keulen Ensemble, dat gespecialiseerd is in nuevo tango, met als klapstuk de *Suite del Angel* van Astor Piazzolla.

Buitengewoon is het avondconcert van het Franse Quatuor Ebène. Wat een beheersing en vloeiende eensgezindheid in Ligeti's neurotische *Métamorphoses nocturnes* en Ravels *Strijkkwartet*. Deze musici ademen als één organisme, en dat terwijl de Nederlander Matthijs Broersma vandaag hun vaste cellist vervangt.

Wie vroeg was begonnen, was waarschijnlijk tegen de schemering klaar om naar huis te gaan. Toch was het de moeite waard om te wachten tot het helemaal donker werd in het park; de verlichte bomen en hun evenbeelden kleuren in het water onnatuurlijk paars en blauwgroen. En wie houdt er niet van een sprookjesbos?
Jenny Camilleri

○ BETOVEREND EN VERONTRUSTEND

Dit jaar kon je op het festival ook muziekinstallaties bewonderen.

Veel concerten tijdens het Oranjewoud Festival vinden plaats in en om Museum Belvédère. Dit jaar waren ook muziekinstallaties te bewonderen, zowel in het langwerpige museumgebouw dat

als een brug over een kanaal ligt, als in het omliggende landschap. Miranda Driesen liet festivalartiesten musiceren met *Sanctuary of Sound*, maar 72 uur durende compositie voor acht windharpen. De grillige wind is de harpist, maar stemmen (vijftig keer) gebeurt met de hand. Jurjen Alkema

en Andrea Drbes hingen tientallen eikenhouten kastjes die flitsende lichtjes en klakende geluiden produceren aan boomstronken. Hun kunstwerk *Tik* had een betoverend en tegelijk verontrustend effect, alsof een mechanisch brein een leger dwaallichten aan het exerceren was.

The ThreeX op het Oranjewoud Festival.
Foto Foppe Schut

Leeuwarder Courant, 30 mei 2023, pagina 22.

Bouwen aan de doelgroep. FOTO'S RENS HOOGYENGA

Oranjewoud Festival - de zaterdag.

warder Courant, 30 mei 2023, pagina 23.

Rastrelli Cello Quartet in De Overtuun.

Zintuigen te kort in Oranjewoud

Het Oranjewoud Festival begon als klassiek onderonsje en heeft nog altijd een beetje elitair imago.

Klopt allebei niet meer, en daar doet de organisatie erg haar best voor.

JACOB HAAGSMA

Het Oranjewoud Festival elitair? Natuurlijk, het speelt zich af, vier dagen lang, in het parklandschap van Oranjewoud, met zijn royale allure en peperdure huizen. En natuurlijk, op het festivalhart gaan de glazen witte wijn en de flessen rosé grif van de hand. En inderdaad, de kaartjes voor de losse concerten zijn nou ook weer niet heel goedkoop.

Maar kijk eens rond op dat centrale festivalterrein, waar je met een bandje van 5 euro al op mag. Met kleinschaliger optredens, een kinderprogramma, (best duur) eten, drinken, gezelligheid. Daar zie je een mooi gemengd publiek genieten en socialiseren. Ja, redelijk wat oud en grijs, hippies en hipsters, maar ook volop kinderwagens met inhoud: de doelgroep van morgen.

Achter de heg bij het Oranjewoud Paviljoen, of op een bankje achter het Salonpodium, heb je maar beperkt tot geen zicht op de verschillende solisten en ensembles met hun verfijnde klanken, maar je hoort het prima, zo zonder kaartje. En de organisatie is wel de laatste om daar iets van te zeggen.

Sterker nog, er is een heuse medewerker participatie aan het werk om de minder voor de hand liggende doelgroepen bij het festival te betrekken. Nieuwkomers en mensen met een beperking bij de vrijwilligers, uitkeringsgerechtigden die, met steun van de gemeente, voor minder geld naar binnen kunnen. Marieke Jissink, de medewerker in kwestie, deed eerder ongeveer hetzelfde bij festival Welcome To The Village. Goed dat die 'inclusieve' aanpak school maakt.

Het leidde allemaal tot een fors grotere toeloop dan vorig jaar, uiteraard ook geholpen door een stralend zonnetje. Naar schatting waren er er fors meer dan 3000 bezoekers per dag, onder wie dus een flink aantal kinderen: zondag zeker 800, ook aangetrokken door een uitgebreid programma voor die doelgroep.

Ook inhoudelijk heeft het Oranjewoud Festival flinke stappen gezet. Zeker, hardcore-klassiek is nog altijd een belangrijk onderdeel van het programma. Celliste Harriet Krijgh en pianiste Magda Amara ontroerden flink met Bach, Franck en Messiaen, en zo waren er meer ensembles.

Maar bij violiste Isabelle van Keulen kroop er al het nodige van Astor Piazzolla tussen de Bach-stukken, en dan zie je dat de canon toch in beweging is. Tango-koning Piazzolla dook ook al op bij het Rastrelli Cello Quartet, dat zich ook niet te beroerd voelde voor Ennio Morricone, Duke Ellington, Beatles en Rolling Stones. Crossover volop dus.

En er was ook klezmer, jazz, geïmproviseerde muziek. Fra Fra Sound, grotendeels bestaande uit Surinaamse muzikanten, combineerde ritmes uit het Caribisch gebied met jazz. Yoram Ish-Hurwitz, artistiek leider van het Oranjewoud Festival, kent bassist en

bandleider Vincent Henar van hun beider werk voor de Raad voor Cultuur, zo lopen die lijntjes soms. Klezmergrootheid Giora Feidman is op zijn 87ste eerder aandoenlijk dan goed, maar brengt maar eens wat in tegen zijn boodschap van vrede en vriendschap.

Bij het slotconcert van Hotspot, de nieuwe band van trompettist Eric Vloeimans, was die gewijde, zogezegd elitaire klassieke sfeer al helemaal ver te zoeken. Priemend gitaarwerk van Jérôme Hol, gepeperde ritmiek, flink vervormde elektrische-pianopartijen, de fraai geboetseerde trompetlijnen van de leider: het kookpunt was nooit ver weg. Vloeimans begeleidde een dag eerder nog een workshop met twee dozijn jonge Friese muzikanten, blazers vooral, en liet ze snuiven aan improvisatie. Ook een vorm van gemeenschapszin, dat bouwen aan jong Fries talent.

Het Atlas Ensemble is een parapadeardje van het Oranjewoud Festival. Beide partijen

zijn een samenwerking aangegaan die in 2025 moet leiden tot een heus Atlas Orkest. Hier bleef de omvang beperkt tot nog altijd een vijftien bespelers van snaarinstrumenten uit de hele wereld, dus tot en met de erhu, de zheng, de kamancha, de tar.

Bestreken of betokkeld: componist Joël Bons liet al die instrumenten voor zich spreken, met elk hun eigen klankkleur, maar ook samensmelten in een heerlijk bont collectief, waarin de individuele stemmen nog steeds te onderscheiden waren. Daar schuilt een mooie les in. Bons en Ish-Hurwitz vielen elkaar meteen na afloop geroerd in de armen. Dat belooft nog wat voor de komende jaren.

Het Oranjewoud Festival is pas echt onderscheidend en grensverleggend met zijn speciale projecten op locatie, soms eerder geluidskunst dan muziek. *Sanctuary Of Sound*, met zijn acht windharpen in het weiland naast Museum Belvédère, klonk 72 uur achter elkaar en trok steeds plukjes mensen die zich in een meditatieve staat lieten brengen door die zeer muzikale *drones*.

Het kaarsrechte kanaal voor dat museum was het toneel van *De roep van de Semantron*, een fraai werk voor vier saxofonisten en twee slagwerkers die ook de muur van het museum zelf tot hun instrumentarium rekenden. De muzikanten bewogen over het speelveld in geometrische patronen, van het soort dat ooit ook ten grondslag lag aan het barokke ontwerp van het parklandschap van Oranjewoud. Menselijk ingrijpen in de natuur, die vingervijzig had Ish-Hurwitz meegegeven aan componiste Aspasia Nasopoulou en andere makers.

In het museum zelf waren nog verschillende geluidskunst-installaties te zien, soms bizarre bouwsels, tussen de schilderijen van Willem van Althuis en Gerrit Benner. Concerten waren er ook, zelfs een speciaal 'geurconcert' waarbij een 'aromajockey' bij de celloklanken van Maya Fridman bijpassende geuren de zaal injoeg. Als dat zo doorgaat, kom je nog zintuigen te kort bij het Oranjewoud Festival.

**SPECIALE
PROJECTEN ZIJN
EERDER
GELUIDSKUNST DAN
MUZIEK**

De Roep van de Semantron, bij Museum Belvédère.

Een inkijkje in de wereld van het niet-menselijke

Ik leek alles andersom. Of misschien was dit de waarheid: dat niet de mensen hier iets hadden georganiseerd, maar dat de dingen en de dieren bijeengekomen waren. Niet de celliste maakte muziek, maar haar cello, die kalme houten kast die daar hartstochtelijk stond te zingen en te vibreren en zij boog zich over hem heen om te luisteren naar wat hij te zeggen had - véél - en wij, het publiek op muziekfestival Oranjewoud waren daar alleen maar toevallig terwijl de tent boven ons af en toe met een spanband klapperde, de bladeren van de bomen ruisten, iets in het hout klopte, vogeltjes, geïnspireerd door de sonate van César Franck, hun eigen verhalen zongen.

Alsof de cello Orfeus was en wij de dieren, of was het ook zo niet? Was Harriet Krijgh de middelaarster tussen ons en de wereld waarin de noten leven, door haar naar de cello gelokt terwijl achter haar, merkte ze dat wel? - een enorme concertvleugel de helderste klanken rondstrooide, daarbij aangemoedigd door pianiste Magda Amara.

Soms als je naar muziek luistert, komen er ineens wonderlijke sensaties in je op. Alsof je zintuigen wijder openstaan of je geest onbelemmerd waait, zodat een inkijkje mogelijk wordt in de wereld van het niet-menselijke, die er altijd is, maar zelden wordt opgemerkt. Omdat je er maar zo zelden bent zonder je daarvan bewust te zijn, losgeraakt van het besef, hoe vaak ook, van je eigen aanwezigheid.

FOTO GETTY IMAGES

Eigenlijk nog te overweldigd door de sensatie opgewekt door dit concert, zat ik even later bij een cellokwartet dat van een totaal ander niveau was dan de musici van daarnet, maar nu ja, vaardige lui die een soort potpourri ten gehore brachten. Overal kalm luisterende oudere mensen - behalve dat ene sprietige meisje van een jaar of elf, met een lange paardenstaart. Ze zat ingeklemd tussen haar ouders, want het was een beetje kil al, de zon zakte. Bij de klezmer muziek zag je

hier en daar in het publiek schouders bewegen, de moeder van het meisje wiegde van links naar rechts, het meisje bewoog mee, stootte nadrukkelijk ook haar vader

Toen zat daar één bewegend bankje tussen de mensen in de avondwind

aan die ook mee begon te swingen en toen zat daar één bewegend bankje tussen al die mensen die wat kleumig in de avondwind zaten. Ik keek ernaar en dacht: die drie weten niet hoe gelukkig ze zijn.

Het zal wel zijn dat mijn binnenste al ontroerd was door het voorgaande concert, alsof de grond is losgewoeld en elke sensatie er maar al te vruchtbaar invalt. Want ineens zag ik ons, de ouderen, daar zo duidelijk met onze dunne haren, stramme benen, licht gebogen ruggen, al die brekelijke vitaliteit van al zoveel meer jaren geleefd te hebben, en nooit meer zo'n groepje kunnen zijn, nooit meer een kind te kunnen zijn, geborgen, plezier makend tussen haar ouders, noch ooit meer die ouders.

Ik dacht aan mijn moeder die zo oud is dat ze langzaam verdwijnt. Ook zij kan nooit meer die moeder zijn met wie je zó op een bankje kunt zitten, en de golf van verlies spoelde al over me heen - maar hé, ik zat daar toch heel fijn in de avondzon?

En ik dacht weer aan die cello die voor ons gezongen had met zijn vriend de piano, zo maar, om niet, omdat ze uit hun grote houten binnenste zulke klanken te voorschijn kunnen halen, met een beetje hulp van een componist, een pianiste, een celliste. Wij zijn als het ware de voedvrouwen van de wereld, die steeds weer de schoonheid, die vreugde, het geluk tevoorschijn moeten halen.

En die dat doen.

Wanneer het Oranjewoud Festival in 2024 is, wordt binnenkort bekendgemaakt. Foto Max van Gelder

Oranjewoud Festival telt 12.500 bezoekers. 'En dat is een record'

ORANJEWOD In totaal 12.500 mensen hebben de elfde editie van het Oranjewoud Festival bezocht tijdens het pinksterweekend. Dat is een record, zo meldt de organisatie. „Daarnaast namen bijna 1900 kinderen deel aan

het vrolijke programma in de Family Zone.”

De grootste trekkers van het festival waren het openingsconcert met The King's Singers op vrijdagavond en het slotconcert met het nieuwe project Hotspot van Eric

Vloeimans. Ook klezmerzanger Giora Feidman, het Isabelle van Keulen Ensemble, Peter Beets en het New Jazz Orchestra en het Atlas Ensemble trokken grote aantallen bezoekers, aldus de organisatie van het Oranjewoud Festival.

Verder was een groot aantal groepen bij het festival betrokken, zoals: nieuwkomers, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, laaggeletterden en mensen die in een sociaal isolement terecht zijn geko-

men. „Zij waren deels te gast op het festival en deels als vrijwilliger vooraf betrokken bij de inrichting.” Wanneer het Oranjewoud Festival in 2024 is, wordt binnenkort bekendgemaakt. ■

ORANJEWOD FESTIVAL 2023

Toegankelijk feestje middenin in de natuur

“De mooiste muziek op de mooiste plek, en ook nog met de fijnste mensen!” Zakelijk directeur Dorien van Londen is laaiend enthousiast over Oranjewoud Festival, dat dit jaar plaatsvindt van 26 tot en met 29 mei. Vier dagen lang zijn er in en rondom Oranjewoud heel gevarieerde concerten te beluisteren, met de Proeftuin als bruisend festivalhart.

Uniek aan het festival is de locatie, midden in de tuinen en bossen van Oranjewoud. “Een wonder-schone plek”, zegt Dorien. “Dat wij Oranjewoud als podium mogen lenen, is een groot geschenk. Daarnaast is de kwaliteit van de concerten gewoon heel hoog. Waar je ook van houdt, en of je nu muzikkenner bent of niet, het is altijd geweldig om naar te luisteren.”

SNEAK PREVIEWS

Een laagdrempelig festival voor alle Heerenveners, dat wil Oranjewoud Festival zijn. Dorien: “Het is echt een feestje voor iedereen. Je stap op de fiets en bent er zo. Voor vijf euro koop je een festivalbandje voor de Proeftuin, en dan kun je in die prachtige entourage lekker een drankje drinken en genieten van alle verschillende horeca. Ook zijn hier sneak previews te beluisteren van alle concerten die gedurende het weekend plaatsvinden. Dan kan het gebeuren dat je zomaar een stukje van een topensemble hoort.”

FAMILY ZONE

Nieuw dit jaar is de Family Zone, een gedeelte van het festival speciaal voor gezinnen. Dorien: “Omdat de Kinderproeftuin zo’n groot succes was, hebben we daar een

volwaardige programmalijn voor gemaakt. Daar zijn we ongelooflijk blij mee. Met alleen de aanschaf van een festivalbandje voor volwassenen kunnen gezinnen zich de hele dag laten vermaken op het festival. Concerten van topartiesten als Frank Groothof – absoluut een aanrader –, workshops, er is van alles te doen.

DORIEN VAN LONDEN

En wie even pauze wil, haalt op dezelfde plek een lekker ijsje of een pannenkoek. Het is best bijzonder dat je zoiets gewoon in je eigen woonplaats kunt doen.”

Die laagdrempeligheid is een bewuste keuze, want Oranjewoud Festival ziet het ook als haar missie om Heerenveen kennis te laten maken met een divers cultureel aanbod. “Zo hebben we op vrijdagochtend ook een voorprogramma speciaal voor scholen: klassen komen dan voorafgaand aan de opening alvast naar het festival voor het Proeftuinprogramma. Vorig jaar hadden we maar liefst duizend kinderen op bezoek.”

VLEUGEL VOOR VLEUGELS

Ook nieuw dit jaar is het ‘Vleugel voor vleugels’-project. In de Pop-Up aan de Sieversstraat in Heerenveen staat een oude vleugel, die bewerkt wordt tot insectenhotel.

“Iedereen die dat leuk vindt, mag binnenlopen en daaraan meedoen. Je kunt er zelfs een kaartje mee verdienen. We willen hiermee duidelijk maken dat we dankbaar zijn voor de bijzondere natuur waar we te gast zijn, en dat we daar heel zorgvuldig mee omgaan. In de vleugel kunnen de bijen hopelijk een fijne plek vinden: vleugel voor vleugels.”

VAN TRADITIONEEL TOT AVONTUURLIJK

De programmering voor volwassenen is verdeeld in drie zones: in de Comfort Zone klinkt de traditionele klassieke muziek; de Play Zone

bestaat uit vrolijke, toegankelijke optredens; en in de Expedition Zone vind je de avontuurlijke voorstellingen. “Die laatste zone vind je vooral in en bij Museum Belvédère”, legt Dorien uit. “Daar zijn we drie dagen lang te gast. Over het kanaal is een ponton gebouwd, waar twee bijzondere, speciaal gecomponeerde concerten zijn.”

Dorien tipt ook het concert van klezmer-muzikant Giora Feidman op zondagavond. “De koning van de klezmermuziek. Hij is behoorlijk op leeftijd, dus het is heel bijzonder dat hij komt.” In de

moestuin naast het landhuis van FB Oranjewoud wordt het zogeheten ‘salonpodium’ gebouwd. “Daar zit je heerlijk, met luxe stoelen. Op zaterdagavond is daar een prachtig concert van het Ebène Quartet, één van de beste strijkkwartetten ter wereld. Ik zou zeker kijken of je daar een kaartje voor kunt krijgen.”

ZONSOPKOMST

Voor wie van vroeg opstaan houdt, heeft Dorien nog een leuke tip: “Dan moet je echt op zondagochtend naar het zonsopkomstconcert komen. Dat begint om vijf uur ’s ochtends. Behoorlijk vroeg, maar dan heb je wel een fantastisch begin van je dag, met een lekker ontbijtje na afloop van het concert.”

Kortom, een bezoek aan Oranjewoud Festival hoort dit pinksterweekend zeker thuis op je to-do-lijstje. Of je nu een hapje eet in de Proeftuin, een workshop bezoekt met je kinderen of geniet van één van de concerten uit het gevarieerde programma, hier maakt de combinatie van muziek en natuur je bezoek tot een geweldige belevenis.

Het volledige programma van Oranjewoud Festival vind je op de website oranjewoudfestival.nl.

“Dat wij Oranjewoud als podium mogen lenen, is een groot geschenk”

